

Stema comunei

Revistă de cultură
a comunei Băcani

BĂCĂNI

Numărul 24, anul VII,
Octombrie 2019

ÎMPREUNĂ LA DRAPEL

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

Miercuri, 26 iunie 2019, o zi caniculară din luna Cireșar. Din anotimpul Vara. O zi în care trebuie să onorez o invitație. Plăcută. Nu se poate altfel. În comuna mea natală Băcani, are loc un eveniment. O lansare de carte a redactorului șef al Revistei “Băcanii”, Vasile Fânaru. Și mai sărbătorim ceva. Se împlinesc 5 ani de când noi, cetățenii comunei Băcani, avem o revistă a noastră. Distribuită în cele 5 sate ale comunei: Băcani, Băltățeni, Drujești, Suseni și Vulpășeni. Și nu numai. Am auzit că este foarte solicitată și citită pentru articolele publicate aici. Atunci merităm laude, noi ce stăm în fața tastaturii și lucrăm. Da. Mai avem un eveniment. Cel mai mare. Le întrece pe cele două. Sau mai corect spus, nici nu încapă grad de comparație. Este Ziua Drapelului Național. Ziua Drapelului pe care îl sărbătorim, dar pe care, **ÎNCĂ**, n-am învățat să-l arborăm corect. Ce dacă este cu Roșul în sus? Nu-s tot trei culori? Și, mă rog, de ce facem (fac) atâta caz când îl așezăm: Roșu, Galben și Albastru, când El trebuie așezat de la stânga spre dreapta: Albastru, Galben, Roșu. Amintiți-vă:

Când s-a inaugurat Consulatul Onorific al Republicii Estonia la Constanța, a debutat cu o gafă de protocol, organizatorii evenimentului arborând greșit steagul Estoniei: culoarea albă era în partea superioară, în loc să fie cea albastră. Observând gafa, premierul eston Jüri Ratas s-a oprit lângă drapel și a îndreptat eroarea.

Dacă era arborat Tricolorul României cu roșul în sus (așa cum am mai spus), oare premierul nostru “observa” neregula? Sau, oricare dintre cei din echipa de protocol. De participanți, nici nu poate fi vorba. Vă spun eu că era ceva normal. Cum ar fi ca eu, Ivan, să mă apuc de așezat -corect- Steagurile României acolo pe unde mă duc? Am făcut acest lucru într-o clasă din Școala mea Băcani, iar a doua zi, diriginta clasei le-a schimbat în poziția incorectă, așa cum le-am găsit. În fața elevilor am picat bine, nu? Adică, chiar am tupeu.

Dar când arborăm Drapelul Nostru Sfânt după steagul uniunii, atunci ce mai merităm? Deci, nu **România** este stat membru al Uniunii Europene, ci Uniunea Europeană are ca stat membru de pe 1 ianuarie 2007, România. Când s-a inaugurat noul corp de școală, m-au apucat istericalele când am văzut “cine o luase înaintea Drapelului meu Românesc”. Mai trebuie să scriu? Steagul U.E. Am vrut să plec de la eveniment (și acum mărturisesc cu mâna pe inimă, că rău am făcut). Au strigat după mine: “întorțeți-vă...”

–Ați avut curajul să schimbați poziția steagurilor? Nu v-a concediat nimeni? Vai de viața noastră!!!

Este trecut de ora 9:00 și suntem într-una din sălile

Căminului Cultural. Lângă scenă, mai bine zis în fața scenei este o masă cu trei scaune care cu siguranță sunt pentru prezidiu. Pe mine nu mă interesează așa ceva. Eu mă așez cât mai în spate ca să pot să urmăresc mișcările, mimica și discursurile participanților la eveniment. Numai așa mi se declanșează inspirația; cuvintele care alcătuiesc celebrele mele catrene. Se așteaptă încă, invitați; aud că trebuie să fie mulți; de peste tot; iau o revistă; o răsfoiesc în grabă; ochii îmi sunt când pe participanți, când pe articole; îmi pregătesc deja caietul și pixul; catastrofă; eu trebuie să deschid evenimentul și să fiu acolo, în față; ce mă fac; renunț la catrene; onorez rugămintea domnului Fânaru; trebuie să vorbesc despre revistă și despre cea de-a patra carte care este lansată astăzi: **“ÎMPREUNĂ”**.

Prietenul meu, caietul, plânge: ”ce să-ți fac? Nu pot să fiu Napoleon. Să fiu atentă la mine, la ceilalți, la discurs, la desfășurare, la diplome, la date și nume, la titluri și fețe, chiar nu se poate! Catrenele, acasă!”

Nici nu apuc să-mi pun la punct caietul cel obraznic, că ar fi politicos din partea mea să spun ceva despre revista **“BĂCANII”** care în luna septembrie împlinește... 6 ani (cred că este destul de pregătită ca să poată intra în clasa pregătitoare): “pentru comuna mea natală, această revistă este-o rază astrală, este acel timp personal când treci peste tot ce este banal și ești elevul sau profesorul, țăranul sau intelectualul, tânărul sau bunicul, ești personajul principal din articolul în care te cufunzi, citindu-l; este o mică bucurie a vieții pe care ne-o permitem odată la trei luni”.

Acum să vorbesc și despre carte: după **“Comuna Băcani, trecut și prezent”** apărută în anul 2011, în anul 2014 domnul Vasile Fânaru lansează, **“Principalele sărbători creștine și precreștine de peste tot anul”**; **“Băcanii odinioară”**, cea de-a treia carte apare în anul 2016, iar astăzi, în 2019, toate articolele publicate în revista “Băcanii” și nu numai, apar **“Împreună”**. Cea de-a patra carte. Frumos! Felicitări!

Dumnealui, autorul se “plânge” că azi sunt prea puțini participanți; că sunt în stațiuni, că sunt peste hotare, că sunt plecați cu treburi oficiale, că sunt bolnavi, că îngrijesc bolnavii etc. Iertare, dar mă bufnește râsul! Când mi-am lansat eu cărțile la Biblioteca din comuna mea, cu peste 30 de colegi în școală, cu atâția angajați în primărie, cu atâția consilieri și mai ales cu atâția părinți cărora le-am educat copiii, am fost **doar eu și bibliotecara**. Cred c-ar fi trebuit să mă bufnească... plânsul!

Am ajuns acasă. Invitații care au luat cuvântul sunt

în vizor. Imediat le fac “bucata”:

1. BIBLIOTECAR, DOINIȚA MICU

GENIALĂ, DAR RETRASĂ; CĂRȚILE-I SUNT PRIMA CASĂ;
PENTRU CĂ-I ÎN MESERIE PRIMA TREBUIA SĂ FIE
INVITATĂ SĂ PREZINTE; ARE-N BUZUNAR CUVINTE.
NICI DIPLOMĂ N-A PRIMIT. UN CATREN I-AM DĂRUIT!

2. REDACTOR ȘEF, VASILE FÂNARU

ACEST OM NU STĂ DELOC. AR MUTA MUNȚII DIN LOC.
SCRIE, CAUTĂ, GĂSEȘTE, ADUNĂ ȘI TIPĂREȘTE.
VREA SĂ LASE ÎN COMUNĂ O AVERE FOARTE BUNĂ:
CARTEA, CARE MOARTE N-ARE, ȘI NICI PREȚ, ȘI NICI HOTARE!

3. VICEPRIMAR, CORNELIU MĂRGĂRINT

CÂND PRIMARUL NU-I ACASĂ VICELE JOACĂ LA MASĂ;
PRIMĂRIA REPREZINTĂ. ȘTIM CĂ N-ARE CUM SĂ MINTĂ.
DIPLOMA DE EXCELENȚĂ A LUAT-O LA PREZENȚĂ!
REVISTA O “ARANJEAZĂ” FIINDCĂ EI... SPONSORIZEAZĂ!

4. PROFESOR ISTORIE, ROMEO CHELARU

CA S-O ZICEM PE CEA DREAPTĂ FĂRĂ EL REVISTA-I MOARTĂ;
ÎN “BĂCANII” DE N-AR SCRIE AR FI MARE TRAGEDIE
FIINDCĂ DESPRE-A MEA COMUNĂ, DOAR EL ȘTIE CE SĂ SPUNĂ.
E MEREU DOCUMENTAT, ACTIV ȘI INTERESAT!

5. COLONEL(R), PAVEL PAVELESCU

NOSTIM ESTE COLONELUL ȘI GUSTAT CA OTTONELUL!
A VENIT AZI LA LANSARE FĂRĂ PIX ÎN BUZUNARE
ȘI CU TEMA NE-NVĂȚATĂ... UN EXTEMPORAL AȘTEAPTĂ?!
NU L-AM VĂZUT PREMIAT, DAR RĂMÂNE DIPLOMAT!

6. ÎNVĂȚĂTOR, JORJ DULGHERU

E CELEBRU, ESTE MARE; ȘI-I LA MARE CĂUTARE
CĂCI ANSAMBLUL CE-L CONDUCE CÂNTĂ MUZICA CEA DULCE;
NU EXISTĂ FESTIVAL SĂ NU FIE SUS PE VAL.
ÎN ȘCOALĂ A VRUT REVISTĂ, DAR NU E ÎNCĂ PE... LISTĂ!

7. C. ATRENISTA DE SERVICIU, LĂCRĂMIOARA-IOLANDINA IVAN

LOCUL MEU E MAI ÎN SPATE SĂ VĂD TOTUL ȘI... PE TOATE;
SĂ AM PIXUL PE CAIET SĂ NOTEZ CA UN POET;
UN CATREN CADOU SĂ DAU CELOR CE CUVÂNTUL IAU.
ASTĂZI AM PĂȚIT-O BINE. LA PREZIDIU NU-I DE MINE!

Evenimentul a luat sfârșit. Cu ultimul număr al revistei și cu “Împreună”, pleacă toată lumea. Impresionant!
La mulți ani, **SFÂNTUL ȘI DRAGUL MEU DRAPEL ROMÂNESC!**

HRAMUL SATULUI MEU

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

Cea dintâi Mare sărbătoare din anul bisericesc ortodox, este **Nașterea Maicii Domnului**, prăznuită la 8 septembrie. Dacă-i mare, de ce în popor se spune „*Sfânta Maria Mică*”? Sărbătoarea a fost stabilită în a opta zi, pentru că cifra opt simbolizează ziua veșniciei, viața fără de sfârșit, iar datorită ei, Fiul Cel veșnic al lui Dumnezeu S-a întrupat, a biruit moartea și ne-a dăruit nouă oamenilor viața veșnică în Împărăția Cerurilor. Sfânta Fecioară Maria s-a născut din Sfinții și Dreptii Părinți Ioachim și Ana, fiind unicul lor copil, dobândit la bătrânețe, după stăruitoare rugăciuni. Sfântul Ioachim, tatăl Fecioarei Maria, se trăgea din seminția lui Iuda, fiind urmaș al regelui David, iar Sfânta Ana, mama sa, era fiica preotului Mathan din Betleem, din seminția lui Aaron. Deci, Fecioara Maria a avut o descendență împărătească și preoțească.

Duminică 8 septembrie, biserica din satul meu Drujești a sărbătorit Nașterea Maicii Dumnezeului nostru, cu ocazia hramului. Cuvântul „*hram*” provine din limba slavonă și înseamnă „*casă*”. Cum la noi în sat tradiția ne adună pe toți în „*casa Domnului*”, ar fi trebuit cu mic cu mare să fim cu inima sus la El! Căci El ne-a zidit și prin darul Lui suntem mântuiți. După tradiția Bisericilor Ortodoxă și Catolică, fiecare biserică în momentul în care se târnosește de către episcop primește un nume, care devine hramul său. Prin sfințirea bisericii, hramul devine îngerul păzitor al bisericii, patronul său spi-ritual. Peste tot, Hramul Bisericii se serbează cu deosebită solemnitate, în prezența a zeci, sute, mii de credincioși, care vin în pelerinaj de la mari depărtări. Pentru că nicăieri nu este ca **Acasă**. Ca în satul copilăriei tale. Alături de părinții tăi. Dacă mama și tata îți mai deschid poarta și te așează în fața bunătăților la masă, atunci ești printre cei fericiți. Cu frații și surorile depeni amintiri? Faceți haz de poznele pentru care luați câte o bătaie „că-i ruptă din rai”? Mai ai și bunici? Păi, ești binecuvântat cu toate darurile pământeste. Mulțumește astăzi, când hramul ne-a deschis ușa, că ești sănătos și vezi Soarele răsărind.

Cu gândul la marea sărbătoare, eu educatoarea și scriitorul de serviciu, cum îmi place să mă numesc, nu-mi las obiceiul de a scrie ce simt, ce văd, ce îmi inspiră momentul divin și, încep să compun câteva versuri. Pentru cine? Pentru preotul nostru paroh, cel ce este păstorul sufletelor noastre prea împovărate de griji lumești... Ziua de naștere a preacucernicului părinte a fost pe 5 septembrie. Ce imensă bucurie! Este Sfânta Duminică, Ziua Domnului, este ziua Nașterii Maicii Domnului, este hram și îl sărbătorim pe părintelul nostru. **“Încă nu știți ce hram port eu?”**

Citiți poezia și veți afla:

PĂRINTELUI BOGDAN HALAPCIUG

SE ȘTIE CĂ DUMNEZEU
DĂ LA BUN ȘI DĂ LA RĂU,
DĂ ȘI CELUI CARE ARE
ȘI LA CEL CE N-ARE STARE.
ȚINE-AL NOST' PĂMÂNT ÎN MÂNĂ
VEGHEAT DE MAICA STĂPÂNĂ
CE-N GENUNCHI STĂ ȘI SE ROAGĂ
PENTRU LUMEA ASTA-NTREAGĂ.
AZI, CÂND HRAM AVEM ÎN SAT
ȘI-N LOC SFÂNT NE-AM ADUNAT,
AZI, CÂND E SFÂNTA MARIA
ȘI NI-I MARE BUCURIA,
NOI, CREȘTINII DIN DRUJEȘTI
CEL CU NUME BOIEREȘTI,
MULȚUMIM CERULUI SFÂNT
CĂ AVEM PE-ACEST PĂMÂNT
TOT CE E MAI BUN SUB SOARE,
DE LA GRÂU PÂNĂ LA FLOARE,
CASE ȘI COPII ODOARE,
PLOI LA TIMP, DAR ȘI NINSOARE.
AVEM UN SAT CA-N POVESTE
CU A FOST, VA FI ȘI ESTE!
CADOUL NEPREȚUIT
CE DRUJEȘTIUL L-A PRIMIT
ESTE PREOTUL BOGDAN
CE-I AL NOSTRU. ȘI-AN DE AN,
ZI DE ZI, LUNĂ DE LUNĂ
ESTE CU NOI ÎMPREUNĂ!

LA NUNTĂ ȘI LA BOTEZ
ROSTEȘTE DIVINUL CREZ,
LA PRAZNIC, ÎNMORMÂNTARE
ESTE-AICI CU FIECARE!
E CU INIMA LA NOI-
CÂND NI-I BINE ȘI-N NEVOI-
FIINDCĂ-I OMUL SATULUI.
SLAVĂ MARE DOMNULUI
CĂ DE NOI S-A ÎNDURAT
ȘI NI-I PREOTUL DIN SAT.

ÎN SEPTEMBRIE-I NĂSCUT
ȘI-N DRUJEȘTIUL NOST' CRESCUT
DE-O FAMILIE FRUMOASĂ
CE-ARE DOI PREOȚI LA MASĂ.
LA MULȚI ANI, PĂRINTE BUN,
CĂ DE PAȘTI ȘI DE CRĂCIUN-
ȘI LA ORICE SĂRBĂTOARE-
EȘTI CU SATUL, MIC SAU MARE!
ȘI EU CA EDUCATOARE-
ÎN PRAG DE PENSIONARE-

DAU SLAVĂ LUI DUMNEZEU
CĂ AȚI FOST ELEVUL MEU!
SĂTENII, CE VĂ DOREASCĂ:
STĂPÂNA SĂ NE-OCROTEASCĂ.
SATUL SĂ NI-L PĂSTOREASCĂ
ACUM, MÂINE ȘI MEREU
CĂ-I PÂINEA LUI DUMNEZEU
PĂRINTELE DRAG, BOGDAN
DE-AL COMUNEI, BĂCĂNEAN.
SĂNĂTATE AN DE AN!

(†) Adormirea Maicii Domnului

■ Bibliotecar Doinița MICU

Cea mai de seamă dintre sărbătorile Preasfintei Fecioare Maria, Născătoarea de Dumnezeu, este Praznicul Adormirii Maicii Domnului.

Sfânta Scriptură nu cuprinde nimic referitor la Adormirea Maicii Domnului, însă, cântările și imnele de la Vecernia și Utrenia sărbătorii, prezintă adevărata tradiție păstrată de Biserica ortodoxă, cu referire la acest aspect.

Înainte cu trei zile de mutarea la cer a Maicii Sale, Domnul nostru Iisus Hristos, a rânduit ca ea să cunoască printr-un înger mutarea de pe pământ la viața cerească. Atunci, înștiințându-se despre aceasta, Născătoarea de Dumnezeu s-a bucurat mult că va merge la Fiul său, și s-a suit degrabă în Muntele Măslinilor, ca să se roage.

Întorcându-se acasă, a pregătit toate cele necesare îngropării, asigurându-le pe apropiatele ei că, deși se va muta la ceruri, nu numai că nu le va uita, dar pe toată lumea aflată la nevoie și îi va cere ajutorul, o va ajuta și o va ocroti. Apoi, a împărțit văduvelor sărace veșmintele sale, a cerut iertare de la toți și așezându-se pe pat, a făcut rugăciune pentru întărirea lumii și pentru viețuirea în pace. Binecuvântând pe toți cei de față, și-a lăsat sufletul ei curat în mâinile Fiului și Dumnezeului ei.

Prin binecuvântarea ei, mulți bolnavi au primit atunci vindecare.

Tunet mare s-a auzit atunci, și de la toate marginile lumii, pe nori s-au adunat la casa Maicii Domnului din Ierusalim, toți Apostolii lui Hristos. Cântând Petru cântarea cea de îngropare, Apostolii au ridicat patul și au condus la mormânt trupul cel fecioresc, primitor, purtător și născător de Dumnezeu. Ajunși Apostolii în satul Ghetsimani, au așezat în mormânt trupul Maicii Domnului, apoi au rămas acolo încă trei zile, așteptându-l pe Sfântul Apostol Toma, care, din rânduială dumnezeiască, s-a întâmplat să nu poată veni.

Mult s-a întristat Sfântul Apostol Toma, că nu se învrednicise a mai vedea pentru ultima dată chipul Maicii Domnului și nu a fost alături de ceilalți Apostoli. Văzând ei suferința lui Toma, solidari cu durerea lui, au hotărât împreună să deschidă mormântul. Când l-au deschis, s-au minunat, că au aflat mormântul fără sfântul ei trup, fiind numai giulgiul lăsat, ca mângâiere și mărturie fără de tăgadă a mutării cu trupul a Născătoarei de Dumnezeu la

ceruri.

Urmând învățăturile Sfintei noastre Biserici ortodoxe, vom ști că prin Adormirea Maicii Domnului, trupul ei n-a cunoscut stricăciunea adusă de moarte, nici n-a rămas în mormânt, ci, prin voința Fiului ei, Domnul nostru Iisus Hristos, a fost dusă de către îngeri la ceruri, cu trupul schimbat, viu și preaslăvit, unde mijlocește cu îndrăznire de mamă la Fiul său și Dumnezeuul nostru, pentru întreaga omenire.

Acestui eveniment major, al Adormirii Maicii Domnului, i-a fost dedicat hramul bisericii din satul Suseni, unde an de an, la data de 15 august se desfășoară slujba de pomenire, apoi, toți participanții la slujbă sunt îmbiați pentru a servi masa la casa praznicală din apropierea bisericii din sat.

Anul acesta, prin strădania părintelui paroh, Preot Bogdan Halapciug, a reprezentanților consiliului parohial și a cetățenilor, s-a asigurat masa pentru 150 de persoane.

Prin implicarea în nume propriu a domnului Primar, Vasile Stoica, a fost prezent grupul vocal școlar, „Muguri de Băcani”, care a prezentat un colaj de cântece populare alături de care a cântat și domnul profesor Ionel Stan, coordonator al grupului vocal. Au fost invitați să cânte, elevul Robert Frumuzache și Daria Ene, elevă la Liceul Pedagogic „Ioan Popescu” din Bârlad.

BUNĂ ZIUA... ȘI CAM ATÂT!

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

Dacă titlul este o formulă de salut, te pomenești că m-am întors să studiez „Codul Bunelor Maniere”! Sau, datorită vârstei, am cam uitat de ele și trebuie să mi le reamintesc? Se prea poate, recunosc, vremea și vremurile pe care le trăiesc și le trăim, mă fac să-mi schimb pe zi ce trece conduita civilizată. Dar să nu vorbesc despre cum întâmpini pe cineva cu salutul „Bună dimineața!” până la ora 11:00; nici cum până la apusul soarelui, să zicem ora 18:00, îl folosești pe „Bună ziua!”; și nici cum de atunci și până la finalul serii, tot o dai cu „Bună seara!” Eu vreau să spun câte ceva despre Asociația **„Bună Ziua, Copii din România”** (BZRO) care este o organizație neguvernamentală înființată la Bârlad pe 22 noiembrie 1999 din inițiativa unui grup de voluntari olandezi care au venit în România cu dorința de ai ajuta pe copiii din centrele de plasament și instituțiile statului responsabile de îngrijirea și creșterea acestora. Cu alte cuvinte, peste mai puțin de 2 luni, asociația va împlini frumoasa vârstă de 20 de ani. Poate mâncăm o felie de tort la aniversare!

Am aflat câte ceva din postările făcute pe un site de socializare de Biblioteca „Stroe S. Belloescu” din Bârlad,

că 21 de elevi ai Școlii Gimnaziale Băcani, beneficiari ai proiectului **„Creștem împreună citind”**, implementat de Asociația **„Bună ziua, copii din România!”** au fost în vizită la această instituție, marți 3 septembrie. De la ai mei din școală nu am putut afla nimic. Nimeni n-a văzut, nimeni n-a auzit, pe nimeni nu interesează! Hai că mint: știa personalul de întreținere al școlii. Proiectul care este finanțat prin Programul județean pentru finanțarea nerambursabilă a activităților nonprofit de interes general pentru anul 2019, domeniul social, în perioada iulie-noiembrie, are ca scop promovarea lecturii în rândul copiilor din mediul rural.

Dacă dorim să ne implicăm în campania **CITEȘTE O CARTE ȘI DĂ-O MAI DEPARTE!**, din cadrul aceluiași proiect, nu ne oprește nimeni, numai să vrem. Hai s-o las și aici în coadă de pește!

Să ne întoarcem în curtea Școlii Gimnaziale nr. 1 Băcani, fiindcă marți, 10 septembrie (adică, exact a doua zi de școală) am fost invitată de mama elevului Andrei-Alexandru Țopea, să particip la o acțiune desfășurată de această asociație, pentru că băiatul ei, și grupa din care

făcea parte, mă alesese pe mine ca personaj principal într-o prezentare. De ce? Pentru că doamna bibliotecar comunal Doinița Micu le sugerase într-o întâlnire cu elevii noștri, că eu eram una dintre cele 3 personalități ale comunei despre care ar fi bine să vorbească. Și cadru didactic, și scriitor, totul le era la îndemână. Sugestia a venit, dar de ce nu i-au mai cerut sprijinul doamnei bibliotecar, nu pot să vă răspund la întrebare. Asistați, verificați, îndrumați, conduși, învățați ce și cum de voluntari ai asociației, elevii noștri s-au străduit și au încercat să facă față provocării. Ce-a ieșit? Întrebați-i și veți afla. Singurul cadru didactic invitat și care a participat de la ora 15:00, eu Ivan. Celelalte două personalități alese ar fi trebuit să fie prezente că doar sunt în viață (și locuiesc chiar pe lângă școală) cum este domnul Vasile Fânaru, redactorul șef al revistei „BĂCANII”. De ce nu au fost invitate? Să-i întrebăm pe voluntari! Oricum aș da-o, ceva a scârțâit! Nu vreau să povestesc ce a prezentat un grup de elevi despre a treia personalitate aleasă... fiindcă v-aș îngrozi. Bine că sunt din sat și a doua zi am verificat informațiile. Stau și mă întreb, elevii de ce nu au fost controlați de... nimeni înainte de concurs? Cum nu pot să-mi „uit obiceiul de a versifica evenimentul” la care particip, în timp ce elevii își prezentau datele despre ceilalți doi eroi ai comunei noastre, am compus o poezie pe care am citit-o imediat și pe care am fost nevoită s-o modific după „corectarea” informațiilor:

CREȘTEM ÎMPREUNĂ CITIND

DRAGII MEI, COPII DEȘTEPȚI,
IAU POZIȚIE DE DREPTI!
MI-AȚI FĂCUT MARE SURPRIZĂ
CĂ SUNT TOATĂ ÎNTR-O PRIZĂ.
AVEȚI UN AȘA PROIECT
CARE ARE UN EFECT
ÎN PRIMUL RÂND PENTRU VOI
CĂ VĂ FACE MAI VIOI,
SUNTEȚI PUȘI CU TOȚI LA TREABĂ

LUCRAȚI FĂRĂ NICI O GRABĂ,
CITIȚI MULT ȘI STUDIAȚI,
IDEI CLARE CONSPECTAȚI.
VEȚI AJUNGE SĂ CITIȚI
(FĂRĂ SĂ VĂ BĂLBĂIȚI)
DESPRE OAMENI DIN COMUNĂ
CE-AU FĂCUT O FAPTĂ BUNĂ:
AU SCRIS CĂRȚI, CUM E IVAN:
9(NUOĂ), PÂN-ACUM UN AN.
AU CLĂDIT, AU FINANȚAT,
AU LĂSAT O URMĂ-N SAT:
VORBESC DE DOMNUL VASILE
CEL CE N-ARE NOPTI, NICI ZILE,
E REDACTOR LA REVISTĂ
SCRIE DESPRE TOT CE MIȘCĂ!
DACĂ NU L-AȚI INVITAT
FOARTE RĂU AȚI PROCEDAT.
AȚI LUAT PUNCTE PUȚINE
LOCUL DOI VĂ APARTINE.
CEILALȚI AU FĂCUT-O LATĂ
ÎNGROZIND SUFLAREA TOATĂ...
CEI MICI NU SUNT VINOVAȚI;
DOAR AI VOȘTRI MAI “MARI FRAȚI!”
CARE NU S-AU ÎNTREBAT
CINE-I CEL CE-I PREZENTAT.
EU SUNT FOARTE ÎNCÂNTATĂ
CĂ DE VOI SUNT INVITATĂ.
MI-AȚI PUS MULTE ÎNTREBĂRI;
V-AM FĂCUT CĂȘTIGĂTORI!
O EXCURSIE PE CINSTE
CA TOȚI SĂ MĂ ȚINEȚI MINE!
DORESC SĂ CONTINUĂM
PÂNĂ TOTUL ÎNVĂȚĂM!
DOMNUL COORDONATOR-
CE-I A TOATE ȘTIUTOR-
DOAMNELOR CE-S VOLUNTAR,
MULȚUMIRI E-AL NOSTRU DAR.
CREȘTEM CITIND ÎMPREUNĂ
PENTRU-O ROMÂNIE BUNĂ!

„UN COPIL CARE CITEȘTE DEVINE UN ADULT CARE GÂNDEȘTE!”

BACĂU, BUZĂU, CHIȘINĂU: OIKONIME PECENEGO-CUMANE !

■ Prof. Romeo CHELARU

BACĂU, pe apa BISTRITEI

Numele orașului Bacău din Moldova apărea în actele medievale slavo-latine sub formele Bako, Bakova, Bakovia. Astfel într-un document din 28 ianuarie 1409 Alexandru cel Bun întărea lui pan Giurgiu Ungureanul "satul Ungureni unde este casa lui" tot aici fiind amintite și hotarele ungurenilor "de la Bacău"(ot Bakova- în slavonă).¹ Mai apoi, pe 26 mai 1435 Ștefan cel Mare scria un act către judecătorii "de la Bacău"(ot Bakovia- în slavonă) și de la Troțuș.² Pentru ca mai târziu același vodă Ștefan să confirme mănăstirii Bistrița "pietrele de ceară din târgul Bacăului și morile din sus de Bacău"(i Kamenâ vosku ot Bakovskago trâga i mlinâ po vișe Bakovia- în slavonă).³

În privința variantei latine aceasta se vedea într-o scrisoare din 5 martie 1431 scrisă de Ioan de Ryza-episcopul catolic din Baia. În ea episcopul îl acuza pe vodă Alexandru pentru sprijinul dat husiților cărora le dăruise "un loc de locuință în orașul episcopal Bacău": in civitate Bako, în latină.⁴

De fapt din studiul lui Ștefan S. Gorovei "La începuturile orașului Bacău" puteam afla că vechimea orașului ar coborâ ușor sub 1400, căci deja la 15 aprilie 1400 în "civitas Bachoviensis" se găsea un grup de călugări loaniți/Ospitalieri. Iar ca dovadă eram trimiși, chiar la o bulă papală-dată de Eugeniu al IV-lea la 1439, unde se spunea că episcopia catolică de la Bacău ar fi fost creată sub papa Bonifaciu al IX-lea la 1392.⁵ Am putea zice acum c-am stabilit două lucruri: vechimea Bacăului coboară pe surse scrise la 1392 iar numele său din documente e Bako, Bakov, Bakova, Bakovia.

Dar aici, la Bacău, cercetările arheologice au arătat că primele grupuri de coloniști (sași și maghiari) au început să se stabilească în a doua parte a veacului 14.⁶ Așezarea exista chiar la începutul sec.14 dar era doar un sat aflat la vărsarea Bistriței în Siret: de fapt un "târg" de vale adică un loc de negoț periodic al văii.

Vom trece însă acum la problema etimologiei orașului Bacău și vom începe prin a-i da cuvântul savantului B.P.Hașdeu. Acesta, în celebrul său Etymologicum afirma că etimologia Bacăului ar fi una de origine cumană, el trimițând și la orașul Baku-capitala turanică a Azerbaidjanului. Tot Hașdeu mai semnala existența în Ungaria a unor așezări numite Bak, Baka, Bako, Bakov dar și prezența în Serbia la 1341 a unui sat Bakovo.⁷ Și, într-adevăr, privind pe harta Austro-Ungariei elaborată la 1885 de către Ignace Hatsek vom remarca și noi în zona lacului Balaton o așezare ș-un râu Bakony (sub Győr) sau o localitate Bako (sub Balasa Gyarmat).⁸

Totuși, înainte de Hașdeu, un alt lingvist, e vorba de A.Cihac, explica numele Bacăului din maghiarul bako "călău", propunere bazată și pe expresia "și-a găsit

Bacău" tradusă cu "și-a găsit nașul/i-a făcut felul".⁹

Însă în legătură cu această expresie trebuie spus că în lucrarea deja citată Hașdeu polemiza cu Cihac considerând că formula "și-a găsit Bacăul" nu înseamnă că cineva "a murit/a fost omorât" ci se leagă mai degrabă de rolul vamal al Bacăului -vezi privilegiul vamal dat de Alexandru vodă la 1408 și unde era pomenită vama Bacăului.

Aici ar mai trebui semnalată și poziția lingviștilor ieșeni,cei care au scos recentul Tezaur toponimic al României: Moldova, sub coordonarea lui Dragoș Moldovanu. Căci acolo se preciza că etimologia Bacăului ar veni din supranumele maghiar Bako "călău", termen amintit deja la 1338 sub forma Bakou ca nume din regatul Ungariei.¹⁰ Cât despre expresia "a-si găsi Bacăul", lingviștii ieșeni apreciau c-ar însemna "a i se înfunda, a o păți" și c-ar fi legată de faptul că Bacăul avea o vamă importantă încă din 1408.¹¹ Așadar, lingviștii ieșeni susțineau și ei -deși cu nuanțe, varianta etimologiei maghiare a Bacăului.

Vom părăsi acum tabăra lingviștilor și vom trece în tabăra istoricilor, dând cuvântul istoricului ieșean L.Rădvan, autorul lucrării „Orașele din Țările Române în Evul Mediu”. Acesta, atingând între altele și etimologia Bacăului ne spunea: "Influența transilvană [coloniștii sași și maghiari sosiți după 1350 n.n.] se observă și în numele orașului, care își are originea într-un nume de persoană Bako... Cu toate că Bako în maghiară înseamnă "călău" este greu de crezut că originea numelui orașului provine de la un om ce avea o astfel de ocupație. Mai sigur unul din membrii importanți ai comunității de unguri stabilită aici -poate chiar fondatorul a purtat acest nume."¹²

Continuând apoi cu ipoteza etimologică maghiară, istoricul adăuga: "În Transilvania întâlnim mai multe persoane cu acest nume, inclusiv nobili. Poate acel Bako ce îl slujise pe Carol Robert în expediția acestuia în Țara Românească (1330) a trecut la un moment dat în Moldova. Vorbim de un personaj important, frate al lui Thatamer prepozit de Alba și vicedcancelar regal. După 1345 ar fi putut traversa munții în Moldova, la cea dată nefiind foarte în vârstă..."¹³

Totuși, în ceea ce ne privește considerăm că ultima ipoteză pare a fi chiar o naivitate a istoricului.Căci nu vedem ca un înalt personaj politic maghiar -sol și spion regal, să se mute într-o țară a Moldovei stăpânită încă de tătari și cu târguri modeste, pe cale de a se naște. Să nu uităm că luptele maghiaro-tătare pentru Moldova vor continua până la 1352-1354. Ce să mai spunem despre răscoala moldovenilor din 1359 sau despre "descălecatul" lui Bogdan din 1363, care sigur au "beneficiat" de ajutorul tătarilor. Afirmația noastră ține de vreo două argumente. Primul se leagă de inelul cu inscripție musulmană, inel de aur găsit în mormântul lui Bogdan vodă de la Rădăuți și care simboliza semnul unei alianțe cu tătarii. Al doilea ține

de logica istorică: moldovenii lui Bogdan vodă nu puteau rezista ofensivei maghiare singuri, adică fără ajutor de la tătari. De fapt am putea contesta chiar întreg eșafodajul ipotezei lui L.Rădvan, cea care ne spune că numele Bacăului ar veni de la un colonist maghiar Bako. Și asta pe baza dovezilor arheologice care arată o colonizare a așezării Bacău abia după 1350. Ori în această situație noi zicem că așezarea avea deja un nume la mijlocul veacului 14, atunci când soseau aici primii coloniști sași și maghiari.

Iar numele așezării nu credem să fi fost dat de un ungur și mai degrabă de un stăpân local peceneg-cuman numit Bako sau Baka. Și apropo de numele Bako: lingviștii ne spun că acesta apare nu numai la unguri ci și la sârbi sau la bulgari.¹⁴ Adică într-un spațiu locuit de slavi dar și de turanici. Și e de remarcat aici că istoricul V.Spinei ne-a semnalat într-o lucrare din 2009 mai multe nume proprii de origine peceneg-cumană unde apare forma Bako.¹⁵ Să nu uităm și de capitala azeră Baku.

Desigur ne putem întreba acum, dacă nu e oare posibil ca celebrul sol-spion Bako să fie nu un maghiar ci mai degrabă un peceneg-cuman maghiarizat. Pentru a ne lămuri cumva trebuie să ne întoarcem la acel document ce-l pomenea pe Bako, actul emis la 11 noiembrie 1336 de către regele maghiar Carol Robert de Anjou. Era vorba acolo de o întărire a stăpânirii asupra moșiei Ryunuk în favoarea lui Thatamer prepozitul de Alba și vicecancelarul regal, dar și a fratelui său Bako.¹⁶ Actul evoca "niște solii și treburi tainice" făcute de Bako ca sol și spion regal în războiul din Valahia contra lui Basarab vodă, loc unde Bako și-a pierdut și-un ochi. Comentând documentul istoric Ioan Aurel Pop aprecia că "îndeplinind solii pe lângă Basarab acest Bako va fi știut poate și românește, cum pare să indice rezonanța româno-slavă a numelui fratelui său Tatomir (Thatamer)..."¹⁷

Trebuie să spunem totuși că aici ne despărțim de părerea istoricului ardelean. În primul rând credem că numele Tatomir (Thatamer) nu e slavon ci peceneg-cuman, același lucru putând fi valabil și pentru fratele său Bako. În al doilea rând considerăm ca și N.Djuvara, că Bako ca sol-spion regal a încercat să contacteze mai degrabă "opozitia" și nu pe Basarab vodă. Căci iată ce povestea regele: "...Când el [Bako] din porunca măritului bărbat Toma, voievodul Transilvaniei s-a grăbit după noi și după stăpânul său, cu puțini oameni, în niște solii și treburi tainice, apărându-se de dușmani și de pericolul morții prin iscusința sa isteată și mântuindu-se printr-un noroc și o întâmplare vrednică de mirare, ne-a ajuns tocmai sub cetatea Argeș unde noi și întreaga noastră oaste am rămas uimiți de sosirea sa neașteptată..."¹⁸

Reiese de aici și mirarea regelui că Bako a scăpat viu, dar și observația că nu era vorba de o solie oficială pe lângă Basarab ci mai degrabă de o operațiune de atragere a "partidei adverse", dușmană deci lui Basarab vodă. Și pare logic că dacă Bako ar fi fost un peceneg-cuman el putea vorbi foarte bine cu anturajul lui Basarab, nu neapărat în valahă ci chiar direct în cumană.

Ne rămâne însă acum, ca misiune, să demonstrăm că Tatomir/Thatamer e chiar un nume peceneg-cuman. Vom porni demonstrația apelând la o carte interbelică celebră scrisă de lingvistul N.Drăganu, lucrare care ne indica în Carpații Slovaciei mai multe sate valahe numite în latină

Tath și Tata, toate pomenite în documente maghiare datate în sec. 11-13. Drăganu considera acolo că numele lor s-ar trage ori din apelativul românesc "Tată" ori din cumanul "Tat", ultimul termen fiind tradus în Codex Cumanicus prin "străinul, cel de alături".¹⁹ Același lingvist ne mai semnală și prezența unui sat numit "villa Tathemerhaza"-casa lui Tatomir, așezare amintită la 1330 în zona Banat-Hunedoara.

În același perimetru ardelean Drăganu ne indica prezența antroponimului Tata la 1202 în zona Bihor-Apuseni iar din Codexul Fejer ne extrăgea numele Tatha pomenit la 1214.²⁰

Iată aici și câteva antroponime citate din Diplomele maramureșene ale lui I.Mihalyi și acoperind intervalul 1406-1418: Thatul, Thatol, Tatul, Tatol, Thathamer, Tatomir.²¹ Ultimul antroponim se regăsea și într-un document latin dat la Hașeg în 1360 unde era pomenit un anume Thathemirus (Tatomir).²² Iar din spațiul maramureșean ne venea un act din 1370 care-i menționa pe frații Clement și Ioan, fiii lui Maxim, nepoții lui Tatomir.²³ Pentru ca ceva mai târziu, la 1387 să remarcăm o danie a regelui Sigismund către nepotul voievozilor Balc și Drag, o răsplată dată pentru jertfa fratelui său Tatomir, mort la 1377 într-o luptă cu lituanienii.²⁴

De fapt antroponimele Tatu și Tatomir se iveau nu numai în spațiul Ungariei și Transilvaniei ci și-n Moldo-Valahia, acolo unde mai mulți Tatul și Tatomir erau arătați în documente datate în sec.14-15. Și semnalăm în trecere doar prezența unui Tatomir într-un act muntean din 1392 sau existența altui Tatomir, într-un document moldav din 1421.²⁵

Asupra acestui nume de botez Tatu(l) se apleca și lingvistul Ioan Pătruț care considera inacceptabilă explicarea lui Tatu din românescul "tată" și-l raporta la numele bărbătesc Tato prezent la sârbi și bulgari.²⁶ Totuși noi constatăm că-n bulgară lipsesc formele Tat și Tata iar o altă problemă ne apare atunci când vedem larga răspândire a numelui Tato/Tatu în tot spațiul locuit de valahi, inclusiv în Ungaria. Ca să nu mai spunem că lingvistul O.Densușianu cita din izvoare armenesti mai mulți Thath și Thathul, amintiți între 451 și 1053.²⁷ Pare așadar să rămână valabilă doar cealaltă variantă a lui Drăganu, anume varianta peceneg-cumană. Căci bizantinul Zonaras ne vorbea de un șef peceneg Tatos la 1070 iar alte surse bizantine ca Ana Comnena, Skylitzes, Attaliates ne informau despre o căpetenie cumană Tatos care acționa în Dobrogea ante 1113.²⁸ Oricum această ipoteză peceneg-cumană a lui Tato era întărită în interbelic și de I.Dumitrescu care ne zicea că "Tații" așezați în Dobrogea ar fi acei tătari din neamul Tat trăitori în Crimeea -vorbitori deci ai limbii cumane.²⁹ Iar o confirmare a opțiunii turanice pentru antroponimul Tatu ne aducea și geografia istorică: o așezare Tatti se vedea pe harta actuală a Kazahstanului.³⁰ Dar încă la 1699, pe o hartă olandeză numită „Nieuwe accurate eu naauwkeurige kaart vande Pontus Euxinus..." puteam observa un râu Tati situat în Crimeea tătară.Ș-am mai putea spune că la 1853, o hartă a lui James Wyld „Map of the ottoman empire" ne indica în estul Turciei anatoliene o așezare zisă Tatos.În plus un lac numit Tata se putea citi în spațiul chino-mongol pe harta din 1847 a lui C.F.Weiland și H.Kiepert, hartă

intitulată „Das Chinesische Reich...”. Vedem așadar că antroponimul Tat/Tato/Tatu e sigur turanic, fapt confirmat de aceste oiconime turanice deja pomenite. Ca să nu mai zicem că, într-o recentă carte a sa, turcologul N. Suciuc se pronunța și el pentru originea peceneg-cumană a numelui Tatu.³¹ Rămâne să vedem acum ce-i cu antroponimul Tatomir și pentru asta vom porni discuția de la sufixul -mir. Vom constata că pentru lingvistul Al. Graur sufixul -mir, prezent în slavisme ca Liubomir, Tihomir, Cazimir nu ar avea o valoare foarte clară fiind tradus când prin „pace” ,când prin „lume”,când prin „vestit”.³² Ori faptul acesta ne face să ne întrebăm dacă nu cumva acest -mir ar putea fi un împrumut turanic. Și spunem asta pentru că în Codex cumanicus puteam găsi un cuvânt cuman mir „prinț,căpetenie,cel dintâi”,cuvânt venit din arabul „emir”.³³ Dar tot din același Codex ne putem aminti că ceva mai devreme am extras termenul cuman Tat „străinul,vecinul”. În concluzie adunând cumanicul Tato/Tatu cu alt cumanic Mir ar rezulta un Tatomir „prinț străin/prinț vecin”. Iată deci c-am dovedit , că antroponimul Tatomir e neândoios cuman, fapt care ne face să credem că și fratele său Bako - „maghiarul” de la 1330, ar putea fi un peceneg-cuman maghiarizat. Iar Bako maghiarul ar fi de fapt un Baka peceneg-cumanul, cu termenul Baka dovedit și el a fi cu etimologie turanică.

Căci de vom căuta, vom descoperi în același Codex cumanicus doi termeni veniți pe filieră persană: e vorba de bacca „grădină” și de baccazi „grădinar”.³⁴

Însă mult mai natural, mai firesc, ne pare a fi un alt termen cuman identificat în Dicționarul tătar al lui Taner Murat, anume Baka „broască”.³⁵ O întărire ne aducea aici N. Drăganu care ne semnala în Ungaria medievală un nume cuman Baca-apa.³⁶ De fapt el îl cita pe Laszlo Rasonyi care considera că antroponimul Baca-apa e nume cuman de compoziție, căci adăuga termenul apa/aba „tată, bunic”.³⁷ În această situație, știind că Baka e un cuvânt cumano-tătar ce înseamnă „broască”, putem traduce Baca-apa prin „Tatăl/Bunicul Broască”.

Oricum pe teren moldo-valah numele Baca apare încă din veacul 16. Astfel în Muntenia, într-un act din 1502 era semnalat un Baca țigan iar alt document datat 1512 ni-l dădea pe Baca din Pleașov ca hotarnic pentru Comana.³⁸

Tot aici la 18 aprilie 1533 Vlad vodă Vintilă întărea mănăstirii Cutlumuz de la Athos, mai multe sate iar ca martori hotarnici găseam pe Odoaba, Udoba, Baca, Nan...³⁹

Pentru Moldova însă, atestările sunt ceva mai târzii, din sec. 17. Căci abia la 15 iunie 1640 un prim Baca era pomenit în țara Moldovei, iar la 6 martie 1646 alt act ne vorbea de „lane brat Bacăi” adică de un Baca frate cu un lane ce părea a fi grec.⁴⁰

Ca oikonim Baka ni se prezenta mai degrabă specific spațiilor turanice. Iată-l prezent la 1850 pe Harta Dobrogei otomane -autor Ion Ionescu, unde se vedea o așezare Carabaca [Broasca neagră n.n.]. Sau în vestul Turciei asiatice unde la 1920 pe harta lui G. Freytags „Karte von Bulgarien” identificam o localitate Bakadjak (djak e diminutiv). Aceeași hartă ne indica la SE de Plovdiv o așezare Bakular. În vreme ce o altă hartă ne arăta la NV de munții Tian Șan un lac zis Baka Burul. Iar pe google.ro/maps în zilele noastre am putea observa : o așezare Bakalî și alta Bakanas în Kazahstan, o localitate Bakai-Ata în

Kirghistan , un oikonim Bakwa în Afghanistan iar în Turcia un Bakali sau un Bakacak.

Pentru spațiul valah, inclusiv pentru cel aflat sub stăpânire maghiară avem următoarea situație: O așezare Baka se vede în stânga Someșului- din perimetrul Clujului, pe harta lui Ignace Hatsek din 1885. Mai sus, în Maramureș pe harta Pays Balkaniques, Hongrie, Roumanie, Serbie -datată ante 1877 se remarcă un hidronim Baca, afluent al Vișului, pe dreapta.

Dar cel mai interesant pare a fi oikonimul numit la 1909 în maghiară Bakamezo [câmpul Broaștei n.n.] aflat în comitatul Caraș-Severin și care a devenit azi românescul „Bacău de mijloc” la comuna Bata din județul Arad⁴¹. Iată deci aici dovada evoluției toponimului cumano-maghiar Baka în forma românească Bacău. Iar ca antroponim, am văzut deja semnalată forma Bakou [Bacău n.n] încă la 1338 în Ungaria.⁴² O confirmare primeam aici și de la Ștefan Pașca în cartea sa despre onomastica Țării Oltului [Făgăraș]. Acolo găseam atestate antroponimele: Bacu (Bak, 1617), Bacoș (Bakos, 1633) și Bacău (Bakou, 1722).⁴³ Și nu trebuie să uităm că Țara Oltului era o regiune transilvană unde alături de valahi trăiau și coloniștii pecenegi.

Devine clar acum că forma românească Bacău (oikonim și antroponim) s-a putut forma pornind ori de la forma maghiară Bako (probabil pecenegă) ori de la forma cumană Baka. Oricum e și mai logic ca numele maghiar Bako (toponim sau antroponim) să se traducă nu prin maghiarul bako „călău” ci prin cumanul baka „broasca”. Un exemplu ar fi chiar așezarea și râul maghiar Baco și Bacony care fiind aflate în jurul lacului Balaton se traduc desigur mult mai firesc/mai logic prin „Broasca” și nu prin „Călău”.

De fapt, ar trebui precizat acum că nu numai Baka e o formă cumană ci și varianta Bako -care e o formă prezentă în maghiară, în sârbă și în bulgară iar după V. Spinei e și una specific peceneg-cumană. Și să reamintim aici de numele Baku, capitală a Azerbaidjanului ori de Bakua, așezare din Afghanistan.

Așadar Bacăul de pe Bistrița s-a „născut” în sec. 14 ca un târg de vale, târg controlat de un boier peceneg/cuman zis Bako sau Baka. Bacăul ar fi deci târgul lui Baka dar nu în sens de oraș ci ca toponim: un loc de negoț periodic, aflat la vărsarea Bistriței în apa Siretului și controlat de căpetenia cumană/pecenegă Baka.

BUZĂU, pe apa BUZĂULUI

La întrebarea ce înseamnă Buzăul, adică ce acoperă numele său, Marele dicționar geografic al României ne răspundea la anul 1899 următoarele: Buzăul ar fi numele unui vechi drum ce lega orașul Buzău de Ploiești [apoi spre Brașov n.n.]; Ar fi și numele muntelui Sarea Buzăului din județul Buzău; Ar mai fi numele dat unor șiruri de dealuri poreclite Predealul Buzăului; Ș-ar fi mai ales numele unui râu, a unui oraș, a unui județ și-a unei episcopii.⁴⁴

Mai spre zilele noastre la anul 2015 în cartea „101 nume de locuri” lingvistul Ion Toma ne informa că Buzăul ar fi: Numele unui râu, afluent al Siretului pe dreapta; Numele unui oraș reședință pentru județul Buzău; Un vârf din muntele Obcina Mare în Moldova.⁴⁵

Observăm clar de aici cum că Buzăul ne era prezentat

în multiple forme: de toponim, de oikonim, de oronim și de hidronim. Iar într-un document moldav datat 27 iunie 1604 mai puteam vedea că Buzăul apărea inclusiv în ipostază de antroponim: acolo lui Pavăl Tăban diac i se întăreau mai multe sate, între care ”și pe Cozance, unde au fost Petru Buzău, care acum să numește Buzăienii și cu locuri de heleștei ce iaste la ținutul Hârlăului...”⁴⁶ Actul ne lămurea clar că cneazul Buzău trăise în veacul 16 și că el dăduse numele său satului Buzăenii de la Hârlău. Confirmare pentru acest nume rar aflăm și în cartea despre onomastica Țării Oltului scrisă de lingvistul Ștefan Pașca, acolo unde era semnalat antroponimul Buzău, pomenit la 1722 sub forma latină Buzou.⁴⁷ Era vorba de Țara Oltului din Făgăraș adică de acea parte a Transilvaniei unde alături de valahi trăiau și coloniștii turanici ziși pecenegii. Și ne amintim că Făgărașul era spațiul de unde a descălecat pe la 1291 celebrul Thocomer (Negru vodă), acel peceneg ce-a întemeiat întâi orașul Câmpulung și-apoi sub tutela tătarului Nogai Țara Ungro-Vlahiei.⁴⁸

Neândoios, această onomastică complexă a Buzăului ne sugerează asemănări cu anumite toponime de origine turanică-cazul Bârladului de pildă. În plus ne putem aminti că între sec 11-13 spațiul buzoiano-vrâncean a stat sub control peceneg-cuman, aici fiind și sediul Episcopiei catolice a cumanilor.

Să vedem însă ce etimologii a primit totuși Buzăul până acum. Atacăm astfel etimologia Buzăului și începem cu primul care a făcut-o, într-o lucrare scrisă în 1911, e vorba de istoricul Vasile Pârvan.⁴⁹ Acolo Pârvan ne lămurea etimologia Buzăului pe baza unei scrisori grecești din sec. 4. Era un act care informa biserica din Capadocia (Asia Mică) despre înecarea la 372 a predicatorului creștin Sava zis ”Gotul” de către goșii lui Athanaric, întâmplare petrecută în râul ”Mousaios”. Istoricul lansa de fapt ideea originii dacice a Buzăului, apreciind că apa zisă în greacă Mousaios ar fi situată în stânga Dunării și că s-ar citi de fapt Bousaios/Bouseos. Ulterior, răspunzând criticării teoriei sale de către lingvistul P.Papahagi, istoricul se replia menținând ideea dacismului dar mergând pe o etimologie trasă dintr-un radical dacic ”budz” ce-ar forma românescul ”buză”-devenit Buzău.⁵⁰

Să spunem și că relativ recent, tot pentru o origine traco-dacică a Buzăului se pronunța și lingvistul Vasile Frățilă în a sa ”Toponimie și dialectologie”, Cluj-Napoca, 2011, p.35-36. Aici el dădea etimologia Buzăului ori dintr-un radical bhug -”a îndoi” ori dintr-un ”buz”, -ambele forme fiind desigur tracie.

În ceea ce ne privește considerăm puțin probabilă originea dacică a râului Buzău, și asta pe baza motivelor istorice: căci știm astăzi că râurile mici și mijlocii nu prea dețin etimologii dacice. Această constatare a nondacismului era făcută încă din interbelic de către P.Papahagi, care în articolul său ”Buzău” critica identificarea lui V.Pârvan, aceea a asocierii Buzăului cu toponimul dacic Mouseos/Mousaios.⁵¹ Papahagi considera că de fapt nu s-ar susține nici evoluția termenului Mouseos în Buseos și nici localizarea aceluși Mouseos în părțile Buzăului. Același lingvist ”dărma” și soluția dată de I.Bălan (a originii din slavul buzov ”sărat”) afirmând că formele slave Buzov/Buzova ar fi dat în română forme identice și nicidecum forma Buzău. În final Papahagi propunea o

origine românească pentru Buzău, din antroponimul Buza/Buzea tras la rândul-i din substantivul ”buză”. Și ne explica apoi că din Buza/Buzea ar fi venit forma Buzău, făcând analogie cu Delea ce-a dat Deleu, cu Pentelea ce-a dat Penteleu și cu Ciocâltea ce-a dat Ciocâlțeu.

Totuși ipoteza Papahagi cum că din Buzea se formează Buzău e invalidată de toponimia reală, de teren, așa cum vom demonstra noi mai jos. Astfel pe 12 martie 1422 într-un act dat de Alexandru vodă vedeam dăruindu-se mănăstirii Neamț satul Budzești pe Moldova -azi Păstrăveni, jud. Neamț.⁵²

Ulterior un document ștefanian datat 1 noiembrie 1487 ne semnala o întărire făcută mănăstirii Bistrița, întărire a unui țigan Buzea și cu sălașul său.⁵³ Mai apoi, pe 22 ianuarie 1495 un alt hrisov ștefanian ne-o arăta pe-o nepoată de-a lui Mihăilă Budzea ca vânzând o parte din satul Budzești pe Sărata -com. Pădureni, jud. Vaslui.⁵⁴

Tot în Moldova dar în veacul 16 erau pomeniți vreo patru bărbați cu numele Buzea, unul din ei apărând la 1586 ca vânzător al satului Buzeni la ținutul Iași.⁵⁵ Adunate laolaltă, aceste documente ne dovedesc că satele moldave Buzești și Buzeni își trag numele din antroponimul Buzea. Confirmare primim și de la Tezaurul toponimic al României: Moldova, unde la ținuturile Iași și Botoșani apăreau atestate la 1586 și 1603 satele Buzăni și Buzeni. Sate care aveau nume trase din Buzea/Buzan, antroponime pomenite în mai multe hrisoave medievale moldovenești.⁵⁶ Cât despre numele de Buzan, lingviștii ieșeni ne ziceau c-ar fi un derivat din antroponimul Buzea cu sufix patronimic-an: Buzan=fiul lui Buzea. Trecând acum alături, adică în Țara Ungro-Vlahiei, vom observa un personaj Drăghici din Buzești amintit pe 6 febr. 1580 ca fost stăpân de ocină în satul Cristieniști.⁵⁷ În același spațiu, dar pe 9 oct. 1492 era menționat un anume Mircea Buze iar la 10 sept. 1493 apărea și fratele său Stoica Buzea.⁵⁸ Pentru ca ulterior un document din 1523 să facă vorbire de un Zorea și apoi trimitere la „partea Buzeștilor” și la „partea Zoreștilor”.⁵⁹ Dar astea toate ne arată sinonimia Buze=Buzea, ne indică un ctitor Buzea pentru satul Buzești și ne lămurește cum că Buzeștii însemnau urmașii lui Buzea. Iată deci aici demonstrată afirmația cum că din numele Buza/Buzea nu se formează Buzău-cum ne prezicea Papahagi, ci rezultă oikonimele Buzeni/Buzești. Acum deși aparent fără legătură cu etimologia Buzăului am putea zăbovi puțin asupra toponimelor românești Buza. Unele din ele de forma Buza Plaiului, Buza Piscului sau Buza Șarbei erau încadrate de către lingvistul Iorgu Iordan la cele cu origine în substantivul buză „margină”. Altele ca cele numite Buza și aflate în județele Cluj și Mureș erau considerate de către lingvistul Ioan Pătruț ca venind din antroponimul Buz/Buzu.⁶⁰ Pătruț ne trimitea și la un document maghiar din 1360 unde era amintit la județul Hunedoara un „Baia fiul lui Buz din Clopotiva” și preciza apoi că numele bulgare Buzo/Buzio nu pot veni din substantivul „buză”-cu forme identice în bulgară, română și albaneză.⁶¹ Cât despre antroponimul Buzu putem zice că-l vedem și-n Moldova, dovadă cele vreo patru nume de Buzu observate în documente din sec 16-17.⁶² De fapt atât Baia cât și fiul Buz vin din Hunedoara, un județ înzestrat cu o bogată onomastică turanică, mai ales pecenegă. Așa c-am căutat și noi în Lexiconul otoman Redhouse de unde am extras cuvântul Buz „gheață; capră”.⁶³ Iar acest termen

cu sensul de „gheață” e prezent și-n tătarul Buz, și-n turcul actual Buza, și-n azerul de azi Buza.⁶⁴ La fel de turanic ne apare antroponimul Baia tras de lingvistul Ștefan Pașca din turcul bay „bogat”. Variantă întărită și de existența unui termen tătar bay „bogat; bărbat, nobil”.⁶⁵ Iată deci găsite de noi, două noi nume pecenege la Hunedoara: Buzu și Baia și iată legătura dintre antroponimul turanic Buz/Buzu și oikonimele Buza.

E însă momentul să închidem paranteza noastră pentru a reveni la etimologia Buzăului. În această problemă relativ recent s-a pronunțat și istoricul ieșean Laurențiu Rădvan. Acesta, autor a mai multor lucrări despre orașele medievale românești, vorbind despre etimologia orașului Buzău, reușea paradoxal să se contrazică. Mai întâi, într-o carte din 2004 afirma că originea Buzăului dintr-un maghiar Boza/Bodza n-ar avea susținere, întrucât râurile din sudul Carpaților n-ar avea o origine maghiară. Continuându-și apoi explicația el mergea pe mâna istoricului V. Pârvan și trăgea toponimul Buzău dintr-un radical „budz” - existent și-n substantivul buză, ambele cu origine dacică.⁶⁶ Ceva mai târziu, într-o lucrare din 2011 părea a se răzgândi, zicându-ne că sufixul -ău, prezent în numele orașului Buzău ar pleda pentru o influență maghiară. Rădvan mai preciza aici că exclude etimologia Buzăului dintr-un antroponim dar și că numele orașului ar avea ca sursă numele apei Buzăului.⁶⁷ O părere contrară găseam însă în cartea lingvistului Ion Toma „101 nume de locuri”, București, 2015, p. 143. Lingvistul ne spunea acolo că e puțin probabil ca toponimul Buzău să se fi format din antroponimul maghiar Boza, tras la rândul-i din bodza „soc”. Și pleda apoi pentru originea dintr-un tracic Buseos, transmis însă indirect, adică prin intermediar slav Bozov, tras și el din Băzov. Era într-un fel o reluare a unei soluții interbelice elaborată de N. Drăganu care pleca de la un slav Băzova format dintr-un slavic băz „soc” cu sufix -ova.⁶⁸ Încurcată rezolvare-am putea zice, bazată pe un adevărat lanț al slăbiciunilor. Ș-am mai putea adăuga: câți cercetători, tot atâtea soluții. De aceea vom încerca acum un alt drum, pornind de la analiza primelor documente slavo-latine unde apărea toponimul Buzău. Vom observa astfel că prima atestare a apei Buzăului se vede într-un act latin emis la 28 iunie 1358 de către regele maghiar Ludovic I, act aflat în legătură cu „drumul Brăilei”. Era vorba acolo de un privilegiu comercial acordat brașovenilor, ținta fiind teritoriul dintre apele Buzău și Prahova, respectiv până la vărsarea în Dunăre a Ialomiței și Siretului: inter Bozam et Prahov, în latină.⁶⁹ În cercetarea noastră ne ajută desigur și actele săsești din Brașov, ele redându-ne la anul 1431 orașul Buzău în două variante: Bozmarkt și Bussenmarckt.⁷⁰ Lămuriri ne mai aduc și materialele cartografice semnalate de L. Rădvan, unde remarcăm orașul Buzău ca fiind scris în forma Boza: și pe harta lui Nicolaus Germanus din Cosmografia lui Ptolemeu-1466, dar și pe harta Europei centrale din Atlasul tipărit la Ulm-1482.⁷¹ Evident, ne pot fi de folos și Documentele Hurmuzaki, căci din ele putem extrage un act latin emis la 1470 de Radu cel Frumos „in oppido nostro Busso”-adică în târgul nostru Buzău.⁷² Adunate, toate aceste informații ne trimit la concluzia că târgul Buzău era redat în latină sub formele Busso și Boza. Să reținem forma latină Boza, considerată de noi mai reprezentativă. Pasul următor ține de analiza documentelor slavone, unde vom putea constata prezența

a 2-3 variante pentru toponimul Buzău. Astfel sub Mircea vodă cel Bătrân într-un act datat post 1407, observăm pentru mănăstirea Snagov o întărire a satului Ciulnița „care este pe Buzău”: na Buzia, în slavonă.⁷³ Alt document emis pe 30 ian. 1431, ni-l arăta pe Dan vodă confirmând brașovenilor vechiul privilegiu vama dat de Mircea cel Bătrân și scriind tuturor târgurilor și vămile țării, între care și „buzăienilor”: i Buzianom, în slavonă.⁷⁴ Mai apoi într-un hrisov dat de Vlad vodă pe 28 noi. 1511 apărea și formula „s-a scris în târgul Buzău”: trăg Buzov, în slavonă.⁷⁵ Relativ imediat, la 29 noi. 1519 Neagoe vodă Basarab întărea lui Tetiu pârcălab între altele, și „Sineștii din Buzău”: Sinești ot Buză, în slavonă.⁷⁶ Pentru ca pe 8 sept. 1525 să-l vedem pe Radu de la Afumați confirmând episcopiei din Buzău „trei mori care sînt pe Buzău”: ot Buzău-în slavonă, dar și „cășăria din județul Buzău”: ot sud Buzău-în slavonă.⁷⁷ Dacă tragem linie acum, descoperim că târgul Buzău era atestat sub Mircea cel Bătrân. Și mai descoperim că în slavonă toponimul cu pricina era redat prin formele Buzia, Buzov și Buzău. Vom păstra și aici o formă slavonă considerată de noi ca fiind mai reprezentativă, anume Buzov. Așadar putem afirma acum că pe hărți și-n documente valahul Buzău=latinul Boza=slavonul Buzov. La o primă vedere pare că l-am contrazis iar pe Papahagi, căci observăm echivalența Buzău(valah)=Buzov(slavon). Totuși soluția care ar zice că slavonul Buzov a dat românescul Buzău prezintă semne de întrebare. Și asta pentru că deși am căutat în dicționarele online, n-am reușit să dăm peste slavul Buzov „sărat”, termen identificat în interbelic de către I. Bălan. Am găsit-pe translate.google.com, că în bulgară se zice soleno la „sărat” și sol la „sare”. Invers, tastând cu litere slavone cuvântul bulgar Buzov n-am primit nici o traducere pentru română.

Aceeași situație s-a dovedit valabilă și pentru căutările în limba macedoniană și pentru ucrainiană. Am cercetat apoi în dicționarele sârbești (pe translate.google.com și pe www.dictionar.us.) unde am dat de următorii termeni: slano, posolien „sărat”, solana, slani „salină”, slana zemlie „teren sărat”. Dar toate acestea ne trimit mai degrabă la oikonimele medievale moldo-valahe Slatina: cu sensul de pământ sărat și Slănic: cu sensul de salină/loc cu apă sărată. Putem conchide acum că ipoteza derivării Buzăului din slavonul Buzov e puțin probabilă.

Așadar, ne-ar rămâne doar soluția derivării Buzăului dintr-un latino-maghiar Boza, identificat deja anterior. Ajunși aici vom apela la Dicționarul toponimic Togan-Moldovan din 1909, dicționar care ne poate clarifica etimologia maghiară pomenită adineaori. Descoperim acolo prezența unui Buzău maghiar numit Magyarbodza -azi Întorsura Buzăului la județul Covasna, fapt care ne arată echivalența între rom. Buzău și maghiarul Bodza.⁷⁸ Altfel spus rom. Buzău=latinul Boza=maghiarul Bodza. Dar tot din Dicționarul Togan-Moldovan am putut extrage oikonimele maghiare Buzamezo -azi Buzaș la județul Sălaj și Buza -azi Buza la județul Cluj.⁷⁹ Ultimul sat părănd a fi chiar cel pomenit într-un act maghiar din 23 oct. 1361 unde apăreau „villas Buza, Teke, Regun”: actualele Buza, Teaca și Reghin.⁸⁰ Și se observă și mai clar acum că forma maghiară Buza a dat în română o Buza/Buzaș în vreme ce formele latino-maghiare Boza/Bodza se traduc pe teren românesc cu Buzău. Însă părerea noastră e aceea

că deși latinescul Boza pare a fi echivalent cu maghiarul Bodza „soc”, nu prea vedem cum un nume de râu să vină dintr-un termen ce denumește „socul”. Ni se pare că mai degrabă, în spatele termenului Boza se ascunde de fapt un cuvânt peceneg-cuman. Cuvânt pe care-l găsim imediat ce-l căutăm în Lexiconul otoman al lui Redhouse, de unde extragem termenii Boz/Bozia ”gri, cenușiu” și Boza ”bragă”.⁸¹ O întărire primeam aici și de la Dicționarul tătar al lui Taner Murat unde vedeam noțiunile: Boz ”gri, cenușiu” și Boza ”bragă”.⁸² Sau de la Codex cumanicus unde în dialectul cagatai la ”sirop” se zicea Boza.⁸³ Mai putem adăuga acum și termenul cumano-tătar Buz ”gheață, înghețat”, cuvânt dublat de otomanul Buz ”gheață, a îngheța”.⁸⁴ Plus că în turca și-n azera actuală pe translate.google.com identificăm un Buza ”gheață”.

În această situație ne trezim în fața mai multor ipoteze peceneg-cumane. Prima dintre ele ar porni de la peceneg-cumanul Boz/Boza/Bozia ”gri, cenușiu, întunecat”, de aici rezultând un Buzău tradus prin ”Întunecata, apă întunecată”. A doua ipoteză pleacă de la cumantul Buz/Buza ”gheață”, fapt care ar traduce apa Buzăului prin ”Recea, apa rece”. Un pârâu cu acest nume găsim și la ținutul Tutova. Totuși e mai puțin probabil, căci am văzut deja anterior că oikonomul maghiarul Buza dă pe teren românesc tot Buza și că antroponimul cuman Buz dă în Ardeal oikonomimele Buza. O a treia ipoteză e inspirată din Codex cumanicus unde la pag.303 identificăm un termen Buzov ”cădere, prăvălire” cuvânt care ar explica Buzăul ca o ”Apă prăvălită/cu cascade”. Și într-adevăr pe hărțile ce redau râul Buzău putem citi mai multe cascade. Astfel o cascadă Urlătoarea ar fi prezentă la izvoarele Buzăului -în munții Ciucaș, altă cădere de apă zisă La Șipot ar fi pe Bîsca Chiojdului -afluent al Buzăului, iar o cascadă numită Pruncea se zărea pe Cașoca -afluent și el al Buzăului. De fapt în cele anterioare noi am analizat ipoteza întâietății apei în preluarea numelui Buzău. Și ne-am bazat aici pe principiile de lingvistică hidronimică emise de către Al. Graur. Ele precizau că etimologia râurilor se explică ori din termenul corespunzător apei: apă curgătoare, izvor, fluviu, pârâu, râu, torent, curent ori printr-o caracteristică a apei: repede, frumoasă, împede, neagră. Oricum ar fi, din cele trei soluții ”apoase” propuse de noi, una măcar de-ar fi corectă ne-ar sugera că numele peceneg-cuman Buzău l-a purtat întâi apa și-apoi l-a luat orașul. Iar atestarea apei Buzăului la 1368 -mai devreme decât atestarea orașului la 1407 sub Mircea cel Bătrân, pare a confirma ipoteza primordialității râului. Pe care o mai putem întări și prin semnalarea prezenței (google.ro/maps) a unui râu Buzan, râu localizat într-o zonă turanică din Rusia ca afluent pe stânga al Volgăi inferioare.⁸⁵ Râul apărea încă din 1745 pe harta „Casaniae Regnum....” a lui J.de L`Isle, dar sub forma Baza. Interesantă pentru ipoteza turanică ni s-ar părea aici și prezența unui oikonom Bozova aflat lângă Gaziantep- în estul Turciei, dar și existența unui antroponom cuman Bozaba semnalat de orientalistul Laszlo Rasonyi.⁸⁶ Ceva informații mai găseam și la 1837, pe o hartă creată de austriacul F.Schubert și numită „Schwarzes Meer”, unde puteam observa lângă Cherson, la nord de Crimeea, o așezare Buzowaja.

Totuși o a patra ipoteză ne-ar putea oferi surprize, ea plecând de la antroponomul Boza, tras la rându-i din

cumanul boza ”bragă”. În această situație, oikonomul Buzău ar însemna ”târgul lui Boza”, similar identificării Bacăului ca fiind ”târgul lui Baka”(să reamintim și că anterior am stabilit că lat. Boza=rom. Buzău).

Ne vom folosi aici și de o observație făcută de istoricul L.Rădvan care a remarcat că în documentele interne din veacul 16 se indică orașul Buzău sub forma ”târgul Buzăului” -în loc de Buzău.⁸⁷ Ori asta poate însemna că târgul în cauză era situat pe apa Buzăului. Dar ar mai putea însemna și că târgul ar fi creația unui boier Boza (numele tradus din cumana în română e Bragă), caz în care am vorbi de Buzău ca fiind târgul lui Boza/Buzău. O întărire adusă acestei ipoteze se bazează pe existența unei familii de boierii buzoieni Braga informație extrasă dintr-o recentă carte a istoricului Marian Coman.⁸⁸ Găseam aici, într-un act din 1571 o judecată pentru satul buzoian Crăpești, părțile în pricină fiind jupanu Stoica-mare post., cu nepoții unui anume Pătru Braga.⁸⁹ Coman ne aducea și ceva lămuriri, zicându-ne că Brăgeștii ar fi urmașii unei vechi familii boierești buzoiene, din care s-ar trage și primul voievod ridicat din părțile Buzăului, anume Vlad vodă Vintilă. Tot Coman ne semnala că Brăgeștii ar apărea prima oară într-un hrisov de-al lui Radu de la Afumați și aprecia că Brăgeștii ar fi o mare familie de boieri buzoieni încă din veacul 15.⁹⁰

Fapt interesant, hrisovul datat 1526-1528 pomenea pe moștenitorii averii lui jupan Neagu Braga, avere constând în mai multe: și sate, și munți, și țigani toate localizate pe văile Slănic și Călnău.⁹¹ Iar din hrisov se observa clar că jupan Neagu era fiul unui Braga -boier trăitor la începutul veacului 15 și se vedea împede că familia boierească Braga era foarte veche și foarte bogată.

Dar același hrisov ne arăta că stăpânirile boierilor Braga erau situate pe văile pâraielor Slănic și Călnău, adică foarte aproape de orașul Buzău. Ne-o confirmă și google.maps unde zărim clar cum apa Călnăului se varsă pe stânga în râul Buzău, și chiar la marginea orașului Buzău. Cât despre Slănic, următorul pârâu vecin cu Călnăul, el se varsă în Buzău tot pe stânga, dar la NV de orașul Buzău. Oricum nouă ni se pare că această apă Călnău -cu nume ce trimite la boierul moldovean Clănău, ar avea ori o etimologie maghiară, ori una turanică. Neîndoios, e sigur acum că lângă târgul Buzău trăia o veche familie boierească Braga, al cărui nume s-ar traduce în cumana prin Boza. Buzăul ar fi în această variantă târgul lui Boza cumantul iar urmașii lui vor prelua numele valah Braga. Am avea ceva asemănător ca-n Moldova, acolo unde vechea familie de boieri Jumătate se arăta a fi urmașa unui cuman cu numele echivalent Bucioc. Așadar Buzăul ar desemna la origine un toponim, un loc de negoț unde se desfășura periodic comerțul satelor aflate la vărsarea Călnăului în apa Buzăului. Buzăul ar fi ”târgul lui Boza” dar nu în sensul de oraș și cu sensul de ”loc de negoț controlat de Boza”. Ulterior, conform teoriei câmpurilor toponimice -vezi Dragoș Moldovanu, denumirea ar fi preluată de oraș, de apă, apoi de județ și de episcopie. Și tot ulterior boierii Boza își vor schimba numele în Braga, probabil pentru a evita confuzia cu numele apei/orașului.

La sfârșit am mai putea furniza încă o ipoteză antroponomică pentru etimologia Buzăului, un fel de ”al cincilea element”.⁹² Ar fi vorba de un termen cumant Buxau

”vițel”. Numele seamăna evident cu al nostru Buzău și ne trimite la un antroponim Bucsau ”Vițelu”, similar cu actualele Bounegru ori Bouroșu. Desigur, acest Bucsau e foarte aproape de rarul antroponim medieval Buzău, cel pe care noi l-am văzut prezent în documente abia de vreo două ori. Și să mai spunem că termenul apărea și-n Dicționarul tătar sub forma bîzaw ”vițel” (citit ar fi bâzau).⁹³

CHIȘINĂU , pe apa BÂCULUI

Cea mai credibilă etimologie pentru orașul moldovean Chișinău de pe Bâc părea a fi cea venită prin filieră maghiară. Ipoteza maghiară era fundamentată de către lingvistul Iorgu Iordan, care trăgea Chișinăul dintr-un Kis „mic” plus Jeno ,rezultatul fiind Kisjeno „micul Jeno”.⁹⁴Jeno era aici un antroponim maghiar ,regăsit și în numele unuia dintre cele 7 triburi maghiare ,nume semnalat în cartea împăratului bizantin Constantin al 7 Porfirogenetului.⁹⁵ Această variantă etimologică ungurească era susținută și de existența unei așezări în vestul Transilvaniei, pe numele ei Chișineu-Criș .Totuși noi nu credem în ipoteza maghiară și asta din trei motive. În primul rând nu există o prezență etnică /de coloniști maghiari dincolo de râul Prut-unii zic chiar de Siret. În al doilea rând vedem că Chișinăul se prezenta ca sat până târziu, în veacul 17, iar prima atestare din 1436 pare a trimite nu la un oikonim ci mai degrabă la un toponim: Cheșănăul lui Acbaș. În fine și-n al treilea rând, în spațiul transilvan au existat așezări numite Kisjeno care pe teren românesc au format localitățile zise Ineu și nu Chișineu.⁹⁶ Așadar trebuie căutată altă etimologie și pentru asta ne vom întoarce la documentele medievale adică la izvoarele istorice scrise.

Vom constata că cel mai vechi document ce atesta Chișinăul era dat de Ilie și Ștefan voievozi la 17 iulie 1436, fiind o întărire a mai multor sate de pe apa Răutului pentru Oancea logofăt. În acest hrisov hotarul unuia din satele pomenite ajungea „...și lângă Bâc, de cealaltă parte ,pe valea ce cade în dreptul Cheșănăului lui Acbaș, la Fântâna, unde este Seliștea Tătărească, în dreptul păduricii...”⁹⁷ Puțin mai târziu ,la 1466 un act ștefanian întărea jupanului Vlaicu „o siliști la Chișinău, la Fântâna Albișoara...”⁹⁸ Aflăm deci de aici despre existența unui toponim Cheșănău, aflat pe apa Bâcului ,lângă Fântâna Albă. Dar interesant era faptul că-n Moldova a mai existat și alt Chișinău-toponim, nu așezare, situat însă pe gârla Botnei. El se zărea la 7 april 1458, atunci când Ștefan vodă întărea mănăstirii Bistrița hotarul ei de pe Botna spre vărsarea în Nistru „și cu toate iezerile și gârlele și iezercanele, și de la Chișinăul Roșu până la dealul Zagornei...”⁹⁹ O confirmare a localizării acestui nou Chișinău se vedea într-un act din 22 mart. 1535, când Petru vodă Rareș întărea lui Toma, pârcălabul de Ciobârciu „un loc din pustie, pe Botna, între Dobra și între Oale, unde este Cheșeneul Mare, să-și întemeieze sat...”¹⁰⁰. Neîndoios se remarcă acum că al doilea toponim Chișinău era localizat pe Botna, fiind descris prin sintagmele: „un loc din pustie unde este Cheșeneul Mare” și „de la Chișinăul Roșu până la dealul Zagornei”. Ori aici și Chișeneul Mare și Chișinăul Roșu par a sugera un toponim care nu trimite la o așezare ci ori la o formă de relief ori la o mlaștină/baltă.

Acestea fiind zise, să revenim acum la primul Chișinău ,cel aflat pe Bâc și pomenit la anul 1436. Și asta pentru că documentul făcea vorbire atât de „Cheșănăul lui Acbaș” cât și de „Seliștea Tătărească”- ambele părănd a indica o prezență cumano-tătară. Căci după N.A. Constantinescu antroponimul Acbaș se arăta a fi unul preosmanliu iar ca oiconim turanic se vedea prezent pe Dunărea dobrogeană.¹⁰¹ De fapt celebrul Codex cumanicus ne oferea termenii cumani Ac „alb” și Bas „cap”, rezultatul fiind un antroponim Acbaș „cap alb”.¹⁰² Altfel spus Acbaș ar fi un nume cumano-tătar, nume deja semnalat de către Laszlo Rasonyi ca aparținând unui cneaz moldo-valah de origine cumană.¹⁰³ Cât despre Seliștea Tătărească, ce să mai spunem, decât c-ar fi un fost sat, locuit odinioară de către tătari și existent lângă Cheșănăul lui Acbaș. Iată că sântem acum aproape să dovedim că „Cheșănăul lui Acbaș”- devenit Chișinău capitală a Rep. Moldova ,trimite și el la o origine turanică. Și aici trebuie zis că ipoteza turanică a etimologiei Chișinăului era indicată încă în interbelic de către lingvistul Vasile Bogrea. Bogrea ne propunea atunci termenul cuman Kesena „groapă” sau termenul tătar Kesene „capelă pe mormânt”.¹⁰⁴ Precauți, am căutat și noi în Codex cumanicus, unde am dat peste termenul Kesena „șanț, groapă, mormânt, rug”.¹⁰⁵ Astfel într-o primă variantă de traducere am avea sensul de „Șanțul/Râpa/Văgăuna lui Acbaș” iar într-o a doua ar rezulta sensul de „Mormântul lui Acbaș”. Iar dacă Acbaș fusese înmormântat ca șef cuman și ridicase un schit pe-o colină, am putea vorbi chiar de Schitu- mormânt al lui Acbaș. Cât despre celălalt termen -tătarul Kesene, nu l-am putut găsi în Dicționarul tătar al lui T. Murat. Oricum, lingvistic vorbind varianta cumană Kesena e cea optimă, căci ea creează pe teren românesc forma Keșenău-similar formării Bacăului din Baka și Buzăului din Boza. Iar dacă am asocia acum Cheșănăul lui Acbaș de pe Bâc cu Chișinăul Roșu/Mare de pe Botna am descoperi că e vorba nu de un oiconim ci de un toponim înzestrat mai sigur cu înțelesul de Râpa/Văgăuna și mai puțin probabil cu înțelesul de Schitul-mormânt.

De fapt aici ne poate aduce lămuriri și dosarul arheologic al Chișinăului. Pentru asta vom apela la un articol publicat de Ion Tentiuc și Mariana Vasilache în 2014, sub titlul „Despre habitatul urban al Chișinăului în lumina cercetărilor arheologice din ultimii ani.”¹⁰⁶ Aflăm de acolo că-n 2010 s-au făcut primele cercetări arheologice în zona istorică a Chișinăului, în colina de pe malul drept al Bâcului, lângă biserica Măzărache-prilej cu care s-a descoperit ceramică din sec 11-13 dar și resturi arheologice din sec 15-18. Cea mai interesantă descoperire părea a fi un șanț de apărare-adânc și lat de 5m, șanț ce tăia colina Măzărache formând o așezare fortificată dublată de un cimitir, ambele databile în veacul 16.¹⁰⁷ Despre cimitirul bisericii Măzărache ni se spunea că era localizat pe colina omonimă și că era cel mai vechi din oraș-datat prin monede la mijlocul sec 16. Mai eram informați și că, la poalele colinei Măzărache s-a găsit o locuință cu pivniță de piatră din sec 16, chiar pe locul unde s-ar fi aflat satul Chișinău. Toate aceste informații arheologice ne permit câteva comentarii. Se dovedește mai întâi că pe colina Măzărache exista la mijlocul veacului 16 o așezare fortificată: cu șanț, casă de piatră, cimitir și biserică. Se confirmă că satul Chișinău se naște după 1436, căci cele

mai arhaice resturi arheologice din perioada statală s-au datat în sec15, fiind dezgropate pe colina Măzărache. În fine, s-a demonstrat că satul Chișinău s-a aflat pe colina Măzărache, colină traversată de un mare șanț de apărare. Iată deci aici o confirmare arheologică a termenului cuman Kesena: iată șanțul-râpă, iată schitul-mormânt.

Așadar, putem zice că înainte de a fi fost sat, Chișinăul era la 1436 doar un toponim cuman care însemna probabil Râpa. Ar fi un rezultat care ar „bate” cu numele celui alt Chișinău, zis Roșu sau Mare. Altfel spus Cheșenăul lui Acbaș/Mare/Roșu s-ar traduce prin Râpa lui Acbaș/Mare/Roșie. O „Râpă” confirmată și de existența la Iași a toponimului Râpa Galbenă sau de existența lângă Bârlad a toponimului Râpa Albastră-nume dat lacului/baraj de pe apa Smilei. Iar în trecere mai putem aminti că pe harta din 1737 a lui D. Cantemir „Principatus Moldaviae nova et accurata descriptio”, Chișinău se vedea la ținutul Lăpușna, pe dreapta Bâcului, în forma „Kisnou pe Byc”. (www.gallica.bnf.)

Desigur nu putem lăsa nelămurită etimologia celui alt oraș Chișineu -Criș, aflat în Ardeal. E vorba de orașul numit azi Chișineu-Criș din județul Arad, așezare atestată documentar la 1202 în forma latină Villa Jeneusol. În Dicționarul Togan-Moldovan din 1909, oiconimul apărea în forma maghiară Kisjeno, fiind încadrat la comitatul Arad.¹⁰⁸ Interesant e însă faptul că alte așezări maghiare zise Kisjeno, n-au format pe teren românesc forma Chișineu. Un exemplu ar fi Ineul-Kisjeno, în maghiară, fost la comitatul Solnoc-Dăbâca, azi județul Cluj iar altul ar fi Ineul-Kisjeno în maghiară, fost la comitatul Bihor, azi județul Bihor.¹⁰⁹ Iar între Chișineu Criș și Chișinău Bâc diferența nu e doar la sufix: -ineu comparativ cu -inău. Diferența importantă ține de forma latină a primului Jeneusol, ceea ce arată că numele inițial era Ineu. În concluzie Chișineu-Criș era de fapt tot un Ineu, însă tradus în formă populară, cuvânt cu cuvânt din maghiară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- www.google.ro/maps+
www.gallica.bnf.fr. +
translate.google.com.
- L. Rădvan, *Orașele din Țările Române în evul mediu*, Iași, 2011.
- N. Drăganu, *Românii în veacurile 9-14, pe baza toponimiei și onomasticii*, București, 1933.
- Ion Toma, *101 nume de locuri*, București, 2015.
- M. Coman, *Putere și teritoriu...*, Iași, 2013.
- Colecțiile de documente D.R.H.A, Moldova și D.I.R.A, Moldova.
- G. Kuun, *Codex Cumanicus*, Budapesta, 1880.
- N. Djuvara, *Thocomerius- Negru vodă*, București, 2015.
- Șt. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936.
- Taner Murat, *Dicționar tătar crimean-român*, Charleston, USA, 2011.
- Ioan- Aurel Pop, *Din mâinile valahilor schismatici...*, București, 2011.
- D. Moldovanu, *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol.2, part.1, Iași, 2014.
- B.P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol.3, București, 1893.

E. Burnouf, L. Leupol, *Dictionnaire classique sanscrit-français...*, Paris, 1866.

S. Moldovan, N. Togan, *Dicționarul numirilor de localități... din Ungaria*, București, 2008.

James W. Redhouse, *A turkish and english lexicon*, Constantinople, 1890.

DESPRE TEZAURUL ROMÂNESC

■ Vasile FÂNARU

În cartea lui Ioan N. Oprea „Un evocator al României Mari” Gheorghe Clapa prezintă un articol interesant publicat în presa din Cernăuți, mai precis în ziarul „Cuvântul Țărănimii” apărut în ziua de 5 august 1934: „Despre Tezaurul român de la Moscova” preluând afirmațiile din „Tezaurul român de la Moscova” scrisă de Gr. Romașcan la Cartea Românească, sub egida Institutului economic românesc, realizată după semnarea pactului de neagresiune de la Londra din 3 iulie 1933, din care rezultă:... că el a fost încărcat în 18 vagoane între 25 și 27 decembrie 1916 și expediat la Moscova, valoarea lui se cifra la 321.580.456,84 lei aur, cuprins în:

- 1740 casete cu lire engleze în valoare de 22.357.076,04 lei aur;
- 530 casete în coroane austriece în valoare de 92.188.488 lei;
- 726 casete de mărci germane în valoare de 143.321.750 lei;
- 48 casete cu lire otomane în valoare de 8.604.996,82 lei;
- 7 casete cu Carolini (lei românești în valoare de 1.665.705);
- 288 casete cu Napolioni în valoare de 117.140 lei;
- 3 casete cu monede rusești în valoare de 471.384,20 lei;
- 1 casetă cu monede diferite în valoare de 103.605,12 lei;
- 3 casete cu lingouri de aur în valoare de 337.247,80 lei;
- 1 casetă cu diferite valori în valoare de 13.063,86 lei;
- 2 casete cu bijuteriile M.S. Regina Maria în valoare de 7.000.000 lei.

Între 23 și 27 iulie 1917 a plecat al doilea transport spre Moscova încărcat în 24 de vagoane.

Acest transport cuprinde 188 casete:

- a) aur efectiv al Băncii Naționale 574.523,57 lei;
- b) arhiva Băncii Naționale în valoare de 500.000 lei;
- c) titluri, efecte, depozite și alte valori ale Băncii Naționale în valoare de 1.593.762.197,52 ;
- d) 1.621 casete, numerar, bijuterii, tablouri și alte depozite ale casei de depuneri, făcute de instituții publice și private 7.500.000.000 lei aur;
- e) 3.549 casete în valoare de 9.416.417.177,93 lei aur;

La vremea transferării tezaurului, leul românesc era una dintre cele mai puternice monede europene:

- leul aur era reprezentat de 0,3226 g/aur - la stabilizarea din 1929;
- 1 liră sterlină - 813,6 lei;
- 1 dolar SUA - 167,20 lei;
- 1 franc elveian - 32,26 lei;
- 1 marcă germană - 39,80 lei.

Valoarea tezaurului românesc ajuns la Moscova în 1917 a fost estimat în anul 1938 la suma de 432 miliarde lei,

adică bugetul țării pe 14 ani, la suma de 50 miliarde dolari americani după calculele din 1994. Valoarea rămasă la Moscova, după 1956, recunoscută de Comisia reparațiilor se estima la suma de 31.099.835.761 lei aur.

Când s-a decis evacuarea tezaurului, Guvernator al Băncii Naționale era I.G. Bibicescu, Th. Capitanovici era membru al Consiliului de Administrație al B.N.R., delegat al B.N.R., delegat al B.N.R. în Comisia Ministerului de Externe român care a semnat protocolul cu partea rusă pentru efectuarea transferului, depozitarea și siguranța la Kremlin, omul care a aplicat sigiliul de siguranță și garanție la predarea tezaurului în depozite la Moscova.

Decizia de trimitere a tezaurului românesc la Moscova a fost luată de Consiliul de Miniștri care era compus din următoarele personalități: I.C. Brătianu, M. Pherekide, Take Ionescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Emil Costinescu, Dimitrie Greceanu, Al. Constantinescu, M.G. Cantacuzino, N. Titulescu, I.G. Duca, Gh. Mârzescu, Vintilă Brătianu și Constantin Iancovescu.

Din tezaur, la 31 mai 1935, urmare a demersurilor diplomatice, ni s-au înapoiat 1443 lăzi cu documente de stat sau private, fără valoare materială, iar în anul 1956 al doilea și ultimul transport din tezaur, pentru care Gheorghe Gheorghiu Dej s-a mândrit îndelung. Ziarul Scânteia, sub titlul „Un măreț gest de prietenie al U.R.S.S. față de poporul român” consemna la 12 iunie întreg comunicatul T.A.S.S. din U.R.S.S. în legătură cu acest „eveniment istoric”, iar în vara lui 1956, la București, la Muzeul de Artă au fost expuse valorile de artă returnate care însemnau doar 33 kg aur (monezi istorice și 12 piese din Tezaurul de la Pietroasa), din cele 93 de tone depozitate.

Poporul român a avut mereu ceva de pierdut. În condițiile ocupării militare a unei părți din Dacia de către armatele romane, în urma războaielor din 101/102 și 105/106 a fost posibilă și acapararea tezaurului dacilor care consta în 165.000 kg aur (lingouri, monede, bijuterii, etc.) și circa 330.000 kg de argint.

În lucrarea „În vâltoarea vitregiilor istorice” din „Analele de istorie” nr. 3/1978, M. Mușat susține pe bază de documente, că „de la încheierea primului tratat între Țara Românească și Imperiul Otoman, în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (1386-1418) și până în 1877, tributul plătit de Țara Românească s-a ridicat la suma de 1.061.305.780 lei aur, ceea ce echivalează cu 341.021 kg aur”.

„Imperiul habsburgic, ocupând Transilvania (1687-1918), Banatul (1718-1918), Oltenia (1718-1738), Bucovina (1775-1918) a scos de pământul românesc peste 2.450.000.000 lei aur, echivalent cu 857.500 kg aur”.

„Moldova și Muntenia au fost ocupate periodic între anii 1769-1854 de trupe ale Imperiului rus, care și-a însușit produse și valori în sumă de 200.000.000 lei aur, adică 64.516 kg aur”.

Bunurile și valorile însușite de cele trei puteri se

ridică la suma totală de 340.006.305.780 lei aur, ceea ce echivalează cu cantitatea de 13.827.254 kg aur, adică aproximativ 14.000 tone sau 1.400 vagoane. Pentru o mai completă cunoaștere, a se vedea și documentarul „Tezaur cultural-istorice și creștine românești înstrăinate” de conf. dr. Constantin Cloșcă în revista „Teologie și viață”, nr. 7-12, 1999, Iași.

Valori în natură și lei/aur au de recuperat românii și de la prietenii americani, iugoslavi etc.

Încercările lui Ion Antonescu de recuperare a valorilor confiscate de sovietici, ca și tratatele cu conducătorii

sovietici purtate de delegația R.S.R., în frunte cu Nicolae Ceaușescu, între 3 și 11 septembrie 1965, ca și cele două tratate de bună vecinătate cu U.R.S.S., semnate de Ion Iliescu, n-au fost decât aprinzătoare de slabe speranțe. În luna aprilie 2004, Mugur Isărescu, guvernatorul general al B.N.R., declara: „Nu renunțăm la tezaur”, perpetuând poziția ireconciliabilă a demnitarilor B.N.R.. Printr-o nouă încercare, Guvernul român desfășoară astăzi tratative diplomatice de recuperare a ceea ce a depozitat la Moscova, pe bază de protocol, garantat de marile puteri, reaprinzând candela speranțelor românilor.

Rugăciunea lui Eminescu, recitată de Papă

Puțină lume știa că marele nostru poet, Mihai Eminescu a scris una dintre cele mai frumoase rugăciuni. Aceste versuri l-au impresionat chiar și pe Papă, deși au trecut mulți ani de când au fost scrise. Papa Ioan Paul al II-lea a fost puternic impresionat de versurile poetului nostru național nepereche și a decis să arate lumii ce rugăciune frumoasă a fost scrisă de un român. Astfel, în anul 1999, cu puțin timp înainte de vizita sa în România, cel de-al 264-lea Papă a recitat în limba română în Piața San Pietro din Roma, Rugăciunea către Maica Domnului compusă de Mihai Eminescu. Evenimentul a avut loc într-o duminică, cu ocazia binecunoscutei ceremonii Angelus.

*Crăiasă alegându-te
Îngenunchem rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie:
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, maică prea curată,
Și pururea fecioară,
Marie!*

*Noi, ce din mila sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!*

CONCURSUL DE ȘAH

■ Bibliotecar Doinița MICU

„ȘAHUL nu este numai cel mai admirabil și științific, dar și cel mai moral dintre amuzamente”

Paul Morphy (1837 - 1884)

„Spre deosebire de alte jocuri, șahul are o complexitate deosebită, fiind considerat un joc al înțelepciunii, o cale de menținere a tonusului cerebral. El nu este un joc specific copilăriei, putând fi practicat la orice vârstă. Însă, învățat la o vârstă fragedă, șahul are o putere formativă extraordinară, cultivând la cel mai înalt grad memoria, inteligența, imaginația, spiritul competițional.”

Cea de-a treia ediție a **CONCURSULUI DE ȘAH** pentru copii și adulți, organizat de Biblioteca Comunală Băcani, desfășurat la Căminul Cultural Băcani, a avut loc la data de 25 august 2019. După modelul celorlalte ediții, ca stimulent pentru participanți, au fost oferite premii care au constat în table de șah și piese, pentru câștigătorii premiilor întâi, diplome, medalii și trofee, pentru ocupanții locurilor doi și trei, de la ambele categorii. Prezența participanților a fost una descurajatoare, în sensul că la adulți s-au înscris patru concurenți, în timp ce la copii, s-a prezentat un singur concurent, care a primit o diplomă de participare, neavând partener de joc. La adulți, după mai multe partide jucate, locul întâi a fost câștigat de dl. Micu Mihai, locul al doilea de dl. Ibrian Valentin, locul al treilea de dl. Blejeru Constantin urmat de dl. Rădăcină Benone și dl. Fănar Vasile.

Cum această activitate se desfășoară anual, sper ca la etapa următoare, cea din anul 2020, să se înscrie și să participe un număr cât mai mare de concurenți, iubitori ai acestui sport.

COPACUL DIN HOTAR

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

**OMULE,
SĂ CONSTRUIEȘTI O CASĂ, SĂ PLANTEZI UN POM, SĂ
FACI UN COPIL!**

„În Budism, un COPAC este furnizorul și îngrijitorul tuturor formelor de viață. Simbolizează longevitatea, sănătatea, frumusețea și chiar compasiunea”.

UN PROVERB VECHI, ROMÂNESC,
MĂ ÎNVAȚĂ CÂT TRĂIESC,
CA OM, SĂ-MI ȘTIU BINE TREABA,
SĂ NU FAC UMBRĂ DEGEABA.
O CASĂ SĂ CONSTRUIESC
CA ÎN EA SĂ LOCUIESC;
S-O FAC DUP-A MEA PUTERE
PRAGUL SĂ-L TREC CU PLĂCERE;
PE PERNĂ CÂND PUN OBRAZUL
UIT TRUDA, DAR ȘI NECAZUL.
ROSTESC SFÂNTA RUGĂCIUNE

AȘTEPTÂND ZIUA DE MÂINE.
APOI SĂ PLANTEZ UN POM
ȘI SĂ CRESC UN PUI DE OM.
PUIUL MEU E AZI BĂRBAT
CĂUTAT ȘI LĂUDAT,
CE CREȘTE-UN MOȘTENITOR
SPRIJIN LUI PE VIITOR.
NU-I VALABIL DOAR LA MINE!
PENTRU TOȚI, SE ȘTIE BINE,
E-N DESTINUL OMULUI:
LAȘI CEVA PĂMÂNTULUI!
DAR TRADIȚIA S-A DUS
ȘI PROVERBUL A APUS...
AZI, DE-I CASA MICĂ, MARE,
TU MUNCEȘTI PESTE HOTARE;
DE N-O AI, ORICUM PORNEȘTI
CĂ N-AI BANI S-O CONSTRUIEȘTI.
TE MĂRIȚI, TE-AI ÎNSURAT,

COPACUL DIN HOTAR; FOTOGRAFIA A FOST FĂCUTĂ DE AUTOAREA ARTICOLULUI,
LUNI - 30 SEPTEMBRIE 2019.

COPILUL E PROGRAMAT
 DUPĂ 40(PATRUZECI) DE ANI
 CĂ N-AI CASĂ ȘI N-AI BANI.
 VREI ÎNTÂI O CARIERĂ!
 PRUNCUL ESTE-O BARIERĂ...
 ȘI CÂND ZICI CĂ TOTU-I BINE
 COPILAȘUL NU MAI VINE.
 ALȚII ÎI ABANDONEAZĂ;
 NU SE MAI INTERESEAZĂ
 CĂ N-AU HAINE, NU AU PÂINE,
 CĂ LA ȘCOALĂ PLEACĂ MÂINE.
 PLÂNG COPII CE AU PĂRINȚI...
 CE VEZI AZI, ÎȚI IEȘI DIN MINȚI.
 DRAMELE ȘI TRAGEDIA
 SUNT LA ZI ÎN ROMÂNIA.
 PE POMI, CE SĂ-I MAI PLANTĂM?
 ÎN PARAGINĂ LĂSĂM
 LIVEZI PE HECTARE MULTE
 CĂ NOI IMPORTĂM LA FRUCTE
 DE UNDE NICI NU GÂNDIM,
 NICI PE HARTĂ NU GĂSIM...
 LAS POMUL, NU-I PUN CAPAC,
 PUN ÎN VERS AL MEU **COPAC**,
 CEL PLANTAT CU A MEA MÂNĂ
 MOȘTENIRE SĂ RĂMÂNĂ.
 L-AM ADUS DIN ALTĂ PARTE,
 (CA AICI "SĂ-NVEȚE CARTE")
 DE PE LÂNG-O MĂNĂSTIRE.
 SINGUR, ȘI ÎN TÂNGUIRE,
 ÎNTR-UN ȘANȚ SPĂLAT DE APE
 SE GÂNDEA CUM O SĂ SCAPE
 ÎN BĂTAIA VÂNTULUI
 DE ARȘIȚA SOARELUI
 FIINDCĂ A LUI RĂDĂCINĂ
 NU AVEA PĂMÂNT SĂ-L ȚINĂ?
 DUMNEZEU A VRUT CA EU
 SĂ-L ADUC ÎN SATUL MEU-
 ÎN COMUNA MEA NATALĂ-
 ȘI SĂ ÎL PLANTEZ LA ȘCOALĂ.
 NU ȘTIAM NICI CUM ÎL CHEAMĂ
 (STEJAR NU-I DE BUNĂ SEAMĂ),
 DAR I-AM SPUS: "**VREAU SĂ TRĂIEȘTI
 ȘI AICI SĂ TE-MPLINEȘTI!**"

**SĂ CREȘTI FALNIC, MÂNDRU, MARE,
 SĂ FACI UMBRĂ CÂND E SOARE.
 NICI UN OM NU TE ATINGĂ.
 FULGII DALBI CÂND O SĂ NINGĂ,
 LACRIMA PLOII CURATE,
 VÂNTURILE CÂND VOR BATE
 ASTEA DOAR AU DEZLEGARE
 DE LA DUMNEZEU CEL MARE!"**
 L-AM PUS BINE-AVÂND HABAR
 UNDE-AR PUTEA FI HOTAR
 ÎNTRE ȘCOALĂ, GRĂDINIȚĂ,
 SĂ FIE DE FOLOSINȚĂ
 ELEVILOR MARI ȘI MICI
 CE VOR ALERGA PE-AICI.
 ALȚII TAIE ÎN NEȘTIRE...
 N-AU MUSTRĂRI ȘI N-AU MÂHNIRE!?
 DE BLESTEM NU LE E FRICĂ
 CÂND PUN DRUJBA, LA ADICĂ?
 DOAMNE, ÎN RAI SĂ-I ADUNI
 PE AGUZI, ZARZĂRI ȘI PRUNI,
 POMII CEI NEVINOVAȚI
 FĂCUȚI FOC DE-AI NOȘTRI FRAȚI!
 LA COPACUL MEU MĂ-NTORC
 POVESTEA CA SĂ O TORC,
 CĂCI TOAMNA ACEASTA MARE
 MI-A PUS LACRIMI, SUPĂRARE;
 ȘI MI-AM MAI JURAT EU, MIE,
 SĂ MĂ LAS DE OMENIE
 ȘI "**MOARTE DE OM SĂ FAC**"
 DE-MI DISTRUG AL MEU COPAC;
 CĂCI NU ȘTIU DE O SĂ SCAPE...
 CE "BELEA" O SĂ-L ÎNGROAPE
 PE COPACUL MEU FRUMOS
 CE SE-NALȚĂ MAIESTUOS.
 O ECHIPĂ "BUNĂ" TARE
 MI L-AU PUS LA ÎNCERCARE:
 I-AU RUPT CRENGI ȘI L-AU SĂPAT
 CU ȘANȚURI E-NCONJURAT.
 TRANDAFIRII NU-I VORBESC
 FIINDCĂ-S MORȚI, SE OFILESC,
 FLORILE SE VEȘTEJESC,
 PLANTELE DIN JUR, BOLESC!
 EU TE ROG CA-N PRIMĂVARĂ

SĂ REVII ÎN FORȚĂ IARĂ
 ȘI SĂ NU MĂ FACI SĂ PLÂNG
 RESTURILE SĂ ÎȚI STRÂNGI!
 VREAU SĂ DĂINUI PE VECIE
 VIITORUL CA SĂ ȘTIE
 C-AM LĂSAT SPRE POMENIRE
 UN COPAC DREPT MOȘTENIRE.
 EU, COPILUL CE-A-NVĂȚAT
 AICI, ÎN ȘCOALA DIN SAT,
 DIN BĂTRÂNUL MEU DRUJEȘTI
 CEL CU NUME BOIEREȘTI;
 S-A ÎNTORS DASCĂL AICI
 SĂ-I EDUCE PE CEI MICI.
 SĂ-I ÎNDRUME, SĂ LE SPUNĂ,
 UN POM PUS, I-O FAPTĂ BUNĂ.
 ȘI CĂ BUNII NE-O-NVĂȚAT
 NICIODATĂ NU-I TĂIAT
 COPACUL CE ȘTIE ROSTU,
 HOTARUL CA "TATĂL NOSTRU!"
 EL E RĂDĂCINA CARE
 NE-ADUNĂ DIN LUMEA MARE
 ȘI DIN FRUNZE BLÂND NE CÂNTĂ:
**"MOȘTENIREA NU SE UITĂ,
 NU SE VINDE, NU SE LASĂ,
 INIMA ÎȚI E, ACASĂ.
 EU DE ASTA STAU, VEGHEZ,
 CĂ NU VREAU S-O-NSTRĂINEZ..."**
 EL RĂMÂNE PE VECIE
 MARTORUL TĂCUT CE ȘTIE
 CE VECINI LUCRĂ PĂMÂNTUL:
 NU AȘA CUM BATE VÂNTUL!
 MÂNDRUL MEU, DRAG COPĂCEL,
 TE PRIVESC DE MITITEL,
 DIMINEAȚA CÂND SOSESC
 CU TINE ÎNTÂI VORBESC;
 LA FRUNZE MĂ SPOVEDESC;
 CE MĂ DOARE ÎȚI ȘOPTESC!
 EU CE SUNT ȘI SCRITOARE-
 UNA MICĂ ȘI NU MARE-
 VREAU CA DE PE A MEA MÂNĂ,
CĂRȚI ȘI UN COPAC RĂMÂNĂ!

REDAȚIA

Redactor șef: Vasile Fânaru

Redactor șef adjunct: Doinița Micu

Redactori: Romeo Chelaru, Emilia Bârgău,
 Lăcrămioara-Iolandina Ivan, Maria Macovei-Bighiu,
 Arin Pădure

Colaboratori: Serghei Coloșenco, Monalisa Postolache,
 Maria Marin, Dan Ravaru, Costică Secrieru

Sediul: Primăria Comunei Băcani -

Biblioteca Comunală Băcani, jud. Vaslui

Relații: Vasile Fânaru, str. Principală nr. 148, loc.
 Băcani, jud. Vaslui, tel. 0235 429508

E-mail: biblioteca.bacani@yahoo.com

ISSN 2344 - 5718 ; ISSN-L 2344 - 5718

